

অভিযান ABHIYAN

The Journey of Humanosphere

VOLUME - I

A
Research Based
Peer-Reviewed Bilingual Book on
Humanities and Social Sciences

Editors :

Dr. Ashit Kr. Paul
Dr. Satyabati Medhi

অভিযান ABHIYAN (Vol - I) :

A Journey of Humanosphere, A research based peer-reviewed bilingual book on Humanities and Social Sciences edited by Dr. Ashit Kr. Paul (Principal i/c), Dr. Satyabati Medhi (HoD, Department of Economics), published by Department of Economics, Binandi Chandra Medhi College, Ramdia.

First Edition : July, 2021

Price : 350/-

ISBN : 978-93-93881-45-8

অভিযান

ABHIYAN (Vol - I) :

Editors : Dr. Ashit Kr. Paul
Dr. Satyabati Medhi

Associate Editor : Mrs. Thunumoni Talukdar

Published By : Department of Economics
Binandi Chandra Medhi College, Ramdia.

Year of Publication: 2021

Copyright Editors : All right reserved. No part of this publication may be reproduced or transmitted in any form or by any means stored in a database and retrieval system without prior permission of the publisher.

Cover page : Chitralekha

Price : Rs. 350/-

Printed at :

Purbayon Publication Pvt. Ltd.
Panbazar, Guwahati-781001, Assam, India.
Email- purbayonindia21@gmail.com
website: www.purbayonpublication.com

(C) 9864422157

Editorial

Research is a common parlance refers to a search for knowledge. One can also define research as a scientific and systematic search for pertinent information on a specific topic. Infact, research is an art of scientific investigation. This book is an edited volume of Social Sciences and Humanities.

Social Science is a branch of academic study or science that deals with human behaviour in its social and cultural aspects. Usually included in the Social Sciences are socio-cultural, anthropology, sociology, psychology political science, economics and history. Most of the historians consider history as one of the Humanities.

The COVID-19, a terrible virus emerged during December 2019 and continued till date. The pandemic has affected the world in different ways. It affects not only human beings but the lifestyle of human beings also. The administrators, academicians, and scholars became busy with the situation created by the virus. It is felt that there has been a lack of true information regarding the social structure of the various research fields. Extensive research work is needed to fill up the gaps. With this end in mind, we the editorial board of 'AVHIYAN'-A Journey of Humanities', felt that it is needful to publish a peer-reviewed research base book on Social Sciences and Humanities to find out the areas where some new thoughts are to be included. It is our pleasure that a number of research papers

মনত আধ্যাত্মিক চেতনা জগাই তুলি, সমাজৰ উন্নতিৰ কথা চিন্তা কৰি এজন
যুগান্তকাৰী পুৰুষ হিচাপে পৰিচয় দাঙি ধৰিছিল।

গ্রন্থপঞ্জী :

■ ড° দন্ত অনিমা। (১৯৯৪) অসমৰ বৈষম্যৰ সাহিত্য আৰু দৰ্শন। পানবাজাৰ
গুৱাহাটীঃ লয়াচৰ বুক স্টল।

■ শৰ্মা, হেমন্তকুমাৰ। (২০০১) অসমীয়া সাহিত্যত দৃষ্টিগত। কলেজ হোটেল
ৰোড, গুৱাহাটীঃ বীণা লাইব্ৰেৰী।

১০০০০

ISBN: 978-93-93881-45-8
First Edition : July, 2021

ৰবীন্দ্ৰনাথ ঠাকুৰ আৰু লক্ষ্মীনাথ বেজৰুৰোৱাৰ কবিতাৎ এক তুলনাত্মক বিশ্লেষণ

ড° মুকুট পাঠক

সংক্ষিপ্ত সাৰ

একো একাখন দেশৰ প্ৰতিষ্ঠিত সাহিত্যৰ আৰ্বত সেই দেশৰ জাতীয় চিতাৰ উদ্ঘাষ ঘটে। ভাৰতীয় সাহিত্যৰ প্ৰেক্ষাপটটো এনে চিন্তা আৰু চেতনাৰ প্ৰকাশ লক্ষ্মীনাথ। বিশাল ভাৰতৰ জনসাহিতৰ চিন্তাৰ পৌৰাণিক আখ্যান, ঐশ্বরী সাহিত্য আৰু আধ্যাত্মিক ভাৰতীয়া, বহস্যুবাদ, চুফীবাদ, সৌন্দৰ্যতত্ত্ব, বন্দেশপ্ৰেম ইত্যাদি দার্শনিক চিন্তাৰ প্ৰভাৱত উন্নৰ হোৱা এক সন্দৃশ অনুভূতিৰ অঙ্গত ভাৰতীয় সাহিত্যৰ মাজত বিৰাজমান।

ভাৰতীয় মনৰ বৈচিত্ৰ্য আৰু বহুধা বিভাগ চিন্তাধাৰা এক মি঳ি পৰিচে ভাৰতীয় সাহিত্যৰ অন্যতম প্ৰকাশ কৰিতাৰ কল্পত। ভাৰতীয় কাৰা সাহিত্যত কৰি মনৰ চিন্তাই কেৰল আধ্যাত্মিকতা, ধৰ্মীয় চিন্তা আৰু চেতনাৰ মাজতে মং হৈ থকা নাই, বৈৰাগ্যা, ভোগ, ত্যাগ, জীৱন-জিজ্ঞাসা, মানবতাৰাদ, নাৰীৰ ইত্যাদি বিভিন্ন বিষয়ৰ মাজতো ভাৰতীয় জাতীয় চেতনাৰ উদ্ঘোষ ঘটিছে। এই বিশাল দেশখনক নিজৰ বুলি ভাৰতীয়ে আৰু দেশৰ বাবে জীৱন পণ কৰি মৃত্যু বৰণ কৰিবলৈ কৰিসকলৰ চিন্তা চেতনা ভাৰতীয় অখণ্ড চেতনাৰ অংশীদাৰ হৈ পৰিছে।

ৰবীন্দ্ৰনাথ ঠাকুৰ আৰু লক্ষ্মীনাথ বেজৰুৰা কবিতাৰ মাজতো একেই ভাৰতৰ প্ৰবাহ লক্ষ্য কৰা দেখা যায়। এওঁলোক ভাৰতীয় চিন্তা ঐতিহ্যৰ অধিকাৰী।

ৰীজ শব্দ : ৰবীন্দ্ৰনাথ ঠাকুৰ, লক্ষ্মীনাথ বেজৰুৰা, কবিতা

০.০১ পাতনি

একো একাখন দেশৰ প্ৰতিষ্ঠিত সাহিত্যৰ আৰ্বত সেই দেশৰ জাতীয় চিন্তাৰ

উদ্ঘাস ঘটে। ভাবতীয় সাহিত্য প্রেক্ষপটতো এনে চিন্তা আৰু চেতনাৰ প্ৰকাশ লক্ষণীয়। বিশাল ভাৰতৰ জনসাহিত্যৰ চিন্তাত পৌৰাণিক আখ্যান, ধূলী সাহিত্য আৰু আধ্যাত্মিক ভাৰতীয়া, বহসবাদ, চৰকীবাদ, সৌন্দৰ্যতত্ত্ব, সন্দেশপ্ৰেম ইত্যাদি দৰ্শনিক চিন্তাৰ প্ৰভাৱত উন্নত হোৱা এক সদৃশ অনুভূতিৰ অস্তিত্ব ভাৰতীয় সাহিত্যৰ মাজত বিৰাজমান।

ভাৰতীয় মনৰ বৈচিত্ৰ আৰু বহুধা বিভক্ত চিন্তাধাৰা এক মিলি পৰিছে ভাৰতীয়া সাহিত্যৰ অন্যতম প্ৰকাশ কৰিবৰাৰ কৃপত। ভাৰতীয় কাৰা সাহিত্যত কৰি মনৰ চিন্তাই কেৰেল আধ্যাত্মিকতা, ধৰ্মীয় চিন্তা আৰু চেতনাৰ মাজতো মগ্ন হৈ থকা নাই, বৈৰাগ্য, ভোগ, তাগ, জীৱন-জিজ্ঞাসা, মানৱতাৰাদ, নাৰীহৃত্যাদি বিভিন্ন বিষয়ৰ মাজতো ভাৰতীয় জৰুৰী চেতনাৰ উন্মেষ ঘটিছে। এই বিশাল দেশখনক নিজৰ বুলি ভাবিবলৈ আৰু দেশৰ বাজে জীৱন পণ কৰি মৃত্যু বৰণ কৰিবলৈ কবিসকলৰ চিন্তা চেতনা ভাৰতীয় অখণ্ড চেতনাৰ অংশীদাৰ হৈ পৰিছে।

‘বীৰীদ্রুনাথ ঠাকুৰ’ আৰু সন্ধীনাথ বেজবৰুৱা কৰিবৰাৰ মাজতো একেই ভাৰতীয় প্ৰবাহ লক্ষ্য কৰা দেখা যায়। এওঁলোক ভাৰতীয় চিন্তা ঐতিহ্যৰ অধিকাৰী।

০.০১ অধ্যয়নৰ উদ্দেশ্য

যিকোনো বিষয়ৰ আলোচনাৰ আৰ্বত একো একোটো উদ্দেশ্যই ক্ৰিয়া কৰি থাকে। আমাৰ এই অধ্যয়নৰ আৰ্বতে নিশ্চিহ্ন কেতোৰে উদ্দেশ্য নিহিত হৈ আছে। বিশেষকৈ, তুলনামূলক সাহিত্য হ'ল, সাহিত্যৰ কোনো নিৰ্দিষ্ট ভাষা, জাতি বা দেশৰ সম্পদ বুলি ভাৰাৰ পৰিৱৰ্তনে বিশ্বৰ সম্পদ বুলি ভাৰি চলোৱা এক অধ্যয়ন পক্ষতি। আমি সাধাৰণতে সাহিত্যত এনে বিচাৰ ধাৰাৰ জৰিয়তে বিশ্বমানৰক লক্ষ্য কৰাৰ হিঁকে সিদ্ধান্ত গ্ৰহণ কৰিম। বিশেষকৈ, ‘বীৰীদ্রুনাথ ঠাকুৰ’, লক্ষ্যনাথ বেজবৰুৱাৰ বচনাৰ মাজত এক সমগ্ৰতাক গ্ৰহণ কৰাৰ চেষ্টা কৰা হৈছে। দুয়োগবাৰী কৰিব ভাৰতীয়া সাহিত্য, সংস্কৃতি, দৰ্শন আৰু কবিতাৰ যি সমগ্ৰতা, তাৰ মাজত সমষ্ট মানুহৰ প্ৰতিজ্ঞি প্ৰতিফলিত হোৱা আমি দেখিবলৈ পাইছো, সেয়েহে, আমাৰ এই অধ্যয়নে উন্নত বিষয়াৰ ওপৰত বিবেচনা কৰি আমাৰ ভাৰতীয়ত্বৰ সন্ধান দিব।

০.০২ অধ্যয়ন পদ্ধতি

আমাৰ এই অধ্যয়ন তুলনামূলক বিচাৰ ধাৰাৰে কৰা হৈছে। প্ৰকৃতাৰ্থত ক'বৰীল গ'লে তুলনামূলক সাহিত্যৰ কোনো নিৰ্দিষ্ট পক্ষতি নাই। সাহিত্য অধ্যয়নৰ প্ৰয়োজনীয়তা তাত ই একাধিক পদ্ধতিৰ সহায় লয়। যি ধৰণৰ অধ্যয়ন পদ্ধতিকে গ্ৰহণ কৰা নহওঁক কিয়, সেয়া সম্পূৰ্ণভাৱে আলোচকৰ নিজা সিদ্ধান্তৰ বিষয়। কেতিয়াৰা তুলনামূলক আলোচনাই বৰ্ণনাকৃত পদ্ধতিৰে ওচৰ চাপে। এনে ক্ষেত্ৰত প্ৰসংস বিষয়াৰ

বীৰীদ্রুনাথ ঠাকুৰ আৰু লক্ষ্যনাথ বেজবৰুৱাৰ কৰিতাৎ ৩ এক...

161

আলোচনা তুলনামূলক হলে ই পৰ্যালোচনাক হয়। এনে আলোচনাৰ ক্ষেত্ৰত বাস্তবিক নিৰীক্ষণ আগত বাধি কেতোৰে গ্ৰহণ সহায় লোৱা হৈছে।

১.০০ বিষয়বস্তু বিশ্লেষণ

আলোচনাৰ বিষয় বীৰীদ্রুনাথ ঠাকুৰ আৰু লক্ষ্যনাথ বেজবৰুৱাৰ কৰিতাৎ জ.তীয় চেতনাৰ উন্মেষৰে ভাৰতীয়ত্বৰ সন্ধান পৰ পাৰি। দুয়োজন কৰিব কৰিতাৰ বিষয়বস্তু পথক পৃথক হৈলেও কৰি দুগবাৰীৰ মহড়ম চিতাটোৱে খুনিয়াই। আমাৰ মহামানৰৰ গাগৰ তীৰত উপৰিষ্ঠ কৰাইছে। খুমি মুনিসকলৰ সাধনাৰ স্থল, নানা জাতি-উপজাতিৰ পুলনভূমি এই ভাৰতবৰ্ষক পৃষ্ঠাতীৰ্থৰ কপত কৰন্তা কৰাটো কোনো নতুন কথা নহয়, কিন্তু এই ভাৰতবৰ্ষক দেশৰ সীমা নেওচি মানৱতাৰ সাগৰ তীৰোলে উন্নৰণ ঘটাৰ বাটোৱেই হ'ল বিশ্বকৰিব কৃতিত্ব।

কৰিণুৰ ভাৰতীয় চেতনা দীৰ্ঘদিনৰ চিন্তা ভাৰনা আৰু বিচাৰ বিশ্লেষণৰ ফল। বিশুণুৰে ভাৰতীয় ঐতিহ্যৰ এটা সামগ্ৰিক কৰ্প গঢ়ি তুলিবলৈ চেষ্টা কৰিছিল, তেওঁৰ বিভাৰ মাজেৰ-

‘ৰণধাৰ আহি জয়গান গাহি উদ্বাদ কলবৰে
তেওঁদি মৰকপথ দিবিপৰ্বত যাৰা এসেছিল সবে
তাৰা যোৰ মাঝে সৰাই বিৰাজে কেহ নহে নহে দূৰ-
আমাৰ শোণিতে বয়েছে ধৰনিতে তাৰই বিচিত্ৰ সূৰ।’

(ভাৰততীৰ্থ)

গোটেই কৰিতাটোৰ মাজত যে অকল ভাৰতীয় ঐতিহ্যৰ সুৰেই প্ৰতিধ্বনিত হচ্ছে এনে নহয়, বৰং ভাৰতীয় জাতীয় চেতনাক উজ্জ্বলীৰিত কৰাৰ মহামন্ত্ৰণ কাৰিত হৈছে।

‘বীৰীদ্রুনাথৰ কৰিতাৰ অন্যাতম দিশ হ'ল মানবীয় ঐক্যৰ সন্ধান। মানবীয় জ্য অবিহনে ভাৰতীয় আহা কেতিয়াও সবল নহয়। কৰিব এনে ধাৰণা ‘নৈবেদ্য’ বিভাত স্পষ্ট হৈ আছে।-

‘স্বাৰ সহিতে তোমাৰ বীধন
হৈবি যেন সদা এমোৰ সাধন
স্বাৰ সংগে পাৰি যেন মনে
তব আৰাধনা আনিতে
স্বাৰ মিলনে তোমাৰ মিলন
জানিবে হৃদয়ত খানিতে (নৈবেদ্য)

কবিতাটোর মাজত থকা এই নতুন মানবীয় চেতনাই হ'ল শক্তিশালী ভাবধারা। এই ভাবতীয় দিয়া-নিয়াব প্রতিহৃত সমৃদ্ধ ভাবতীয় সাংস্কৃতিক চেতনাক এখন অধিনির্ণয় গণচান্ত্রিক সমাজ গঠনের বাবে সজাই ছুটিছে।

এনে চিন্তা-চেতনার স্ফূরণ ঘটিছে লক্ষ্মীনাথ বেজবকরার কবিতাতে। ভাবতীয় জাতীয় চেতনাক মানবীয় ঐক্যের মন্ত্রে উজ্জীৱিত কৰি বাধিছে লক্ষ্মীনাথ বেজবকরার কবিতাসমূহে। ভাবতীয় নৰাজাগৰণের আদর্শকে অনুপ্রাণিত হৈ বেজবকরাই লিখিছে-

“আ’ মোৰ আপোনাৰ দেশ,

আ’ মোৰ চিকুণি দেশ,

এনেখন শুৰুলা।

এনেখন সুফুলা।

এনেখন মৰমৰ দেশ।”

বেজবকরার ‘আ’ মোৰ আপোনাৰ দেশ’ কবিতাটো আজি অসমৰ জাতীয়। সংগীতকপে প্রতিষ্ঠিত। ইই আছিল বেজবকরার সদেশ প্ৰেমেৰে প্ৰতিফলিত ভাবতীয়ৰ এক শক্তিশালী আবেদন।

এইখনিতে বেজবকরার আউটপলকিয়ে দেশবাসীক আৱসচেতন কৰাৰ দৰিদ্ৰ বৰ্ণনাথৰ মানবীয় চেতনায়ে সংকীর্ণৰ্তনৰ পথ কৰি জাতীয় জগৎকথ সৃষ্টি কৰিছিল। বৰ্ণনাথৰ মানবীয় চেতনায়ে সংকীর্ণৰ্তনৰ পথ কৰি জাতীয় জগৎকথ সৃষ্টি কৰিয়াছে। জননী জ্যাভুমিশ্চ স্বৰ্গাদপি গভীয়ন্তী’- এই দেশৰে যি বাণী আৰু এই বাণীক কেৱল ‘জননী জ্যাভুমিশ্চ স্বৰ্গাদপি গভীয়ন্তী’- এই দেশৰে যি বাণী আৰু এই বাণীক কেৱল কৰি যি প্ৰদীপ্তি ভাবতীয় চেতনা আৰু জাতীয় ভাৰ মানবীয় অন্তৰত জগৎ উত্তীৰ্ণ কৰি দুয়োজন কৰিব কৰিতাৰ ধাৰণাৰ মাজতে স্পষ্ট হৈ উত্তীৰ্ণ আৰু ই ভাবতীয়ৰ সন্ধান কৰিছিল।

ভাবতীয় সাহিত্য উমেহতীয়া এক প্ৰেৰণা হ'ল স্বাধীনতা আন্দোলন। আগৰ কালৰ বামায়ণ, মহাভাৰত আৰু ভাগৰত পুৰাণে যিদেৰে ভাৰতৰ সকলো ঠাইকে সমগ্ৰোচ্চ চিন্তা আৰু আদৰ্শৰ বীজ সিঁচিছিল, পিছৰ কালৰ স্বাধীনতা আন্দোলনেও একে কাম কৰিছিল। অসমৰ দৰে সীমান্মুৰীয়া বাজাকো এই আন্দোলনে বিশাল ভাৰতীয়ত্বৰ সঙ্গে দিছিল। দেশপ্ৰেম, পৰাধীন অৱস্থাৰ ফানি আৰু মূৰুতুলি জীৱী অনুভূতোৱা ভাবনা সাহিত্যত প্ৰতিফলিত হোৱাৰ লগতে জাতি-বৰ্গ নিৰ্বিশেষে এক ভাগৰ থকাৰ বাসনা সাহিত্যত প্ৰতিফলিত হোৱাৰ লগতে জাতি-বৰ্গ নিৰ্বিশেষে এক ভাগৰ আনুভূতোৱা ভাবতীয়ৰ মাজতে লাভ কৰিলে। এই মনোৰম অনুভূতিৰ সৈচ ভাবতীয়ৰ মাজতে বৈগৈছে।

স্বাধীনতা আন্দোলনে জন্ম দিয়া স্বাতোকৈ শুক্ৰতুপূৰ্ণ দিশটো হ'ল এক জাতীয় চেতনার উন্মেষ। বিভিন্ন অঞ্চলৰ বীৰ খৃহীদৰ কৰিছিনি সম্পলিত গীত আৰু কৰিছিল

বৰীন্দ্ৰনাথ ঠাকুৰ আৰু লক্ষ্মীনাথ বেজবকরার কবিতাৎ এক... 163

ভাৰতবাসীৰ মনোৰম যোগান ধৰিছিল। ভাৰতীয় সাহিত্যত প্ৰৱেশ কৰা ৰোমাণ্টিক চেতনাত এই ভাৰতীয় প্ৰাণৰ সুটীৰ অনুভূতিতে নহুন বং সামি জিলিকি উঠিছিল।

ভাৰতৰ আঞ্চলিক ভাষাসমূহত অলপ অগা-পিছাকৈ আৰস্ত হোৱা ৰোমাণ্টিক নৰাজাগৰণে ভাৰতীয় সাহিত্যত এক অখণ্ড মূল্যবোধৰ সৃষ্টি কৰিলো। এনে মূল্যবোধৰ ক্ষেত্ৰত মানবীয় চেতনা হ'ল কৰিতাৰ আটাইতকৈ শক্তিশালী ভাৱনা।

ভাৰতীয় সাহিত্যৰ মাজত অখণ্ড সাদৃশ্যৰ সৃষ্টি কৰা এক উপাদান হ'ল ভাৰতীয় ধাৰণাত সৌন্দৰ্যতত্ত্ব। সৌন্দৰ্য, ভাৰতীয় মনৰ বাবে এক আঘাতিক উপলক্ষ। সৌন্দৰ্যৰ শুৰিতে আছে এক সামঞ্জস্য। বস্তগত, তাৰ প্ৰতিফলন, চাৰ্টেতাৰ অন্তৰ্দৃষ্টি আৰু প্ৰহণৰ সুযম সামঞ্জস্যৰ ফলত সৌন্দৰ্যৰ সৃষ্টি হয়। গতিকে সৌন্দৰ্য এক সমিলিত প্ৰক্ৰিয়াৰ ফলত হোৱা অনুজ্গত অনুভূতি। ভাৰতীয় সাহিত্যত সৎ চিৎ আনন্দস্ফুরণ পৰমৰেন্না আৰু সত্ত্ব-শিৰ-সুন্দৰৰ মহিমা প্ৰকাশ কৰা হয়। সৱৰ্ণ ভাৰতীয় সাহিত্যত বিশেষকৈ কৰিতাৰ মাজেৰে ধৰ্মীয় চিন্তা নাইবাৰ আধ্যাত্মিক উপলক্ষৰ মাজেৰে প্ৰাচীন যুগৰ পৰা এতিয়ালৈকে এক সৌন্দৰ্যতত্ত্ব প্ৰকাশ পাইছে। এই সৌন্দৰ্যৰ ধাৰণা ভাৰতীয় কৰিব নিজা আৰু ইয়ে ভাৰতীয়ত্বৰ সন্ধান দিয়ে।

বৰীন্দ্ৰনাথৰ ‘চিৰা’ কাব্যত কৰিব সৌন্দৰ্য দৰ্শনৰ বিশেষ প্ৰকাশ পৰিলক্ষিত হয়। এই ক্ষেত্ৰত বৰীন্দ্ৰনাথে সৰ্বাঙ্গতকৰণে উপনিষদৰ আনন্দ দৰ্শনক প্ৰহণ কৰা দেখা যায়। কৰিয়ে বিশ্বাস কৰিছিল যে আহেতুক আনন্দ প্ৰদান কৰিব পৰা সকলো ধৰণৰ বস্তু বা কাৰ্যৰ মাজতেই সৌন্দৰ্য নিহিত আছে। সৌন্দৰ্যৰ অপূৰ্ব অনুভূতি চিৰা’ কাব্যত কৰিয়ে প্ৰকাশ কৰিছে। বৰীন্দ্ৰনাথৰ সৌন্দৰ্য সুধাৰ পৰিষ্কুৰণ ঘটিছে এনেদৰে-

বিকশিত বিশ্ব বাসনাৰ

অৰবিল মাঝখানে পাদপদ্ম বেথেছ তোমাৰ

অতি লঘু ভাৱ। (উৰশী / চিৰা)

সৌন্দৰ্যৰ পৰা আনন্দ উপভোগৰ মনোভঙ্গী বৰীন্দ্ৰনাথৰ কৰি চিন্তুত উপনিষদীয় চিন্তাই হোপন কৰিছিল। ইই আছিল বৰীন্দ্ৰনাথৰ সৌন্দৰ্যতত্ত্বৰে সমিলিত ভাৰতীয়ত্বৰ উপনিষদীয় দৰ্শন। ত্যাগ, ন্যায়, নিষ্ঠা, সত্তা, ধৰ্ম আদিৰ প্ৰতি বৰীন্দ্ৰনাথৰ আকৰ্মণ বেছি হোৱা যেন বোধ হয় ‘কঞ্জন’ কাব্যত। বৰীন্দ্ৰনাথৰ জীৱনত থকা উপনিষদৰ প্ৰভাৱৰ স্পষ্ট প্ৰতিফলন ‘নৈবেদা’ কাব্যত পৰিলক্ষিত হয়। ইয়াত কৰিব আধ্যাত্মিক জীৱনক অনুভূতিস্ফুরণ ভগৱানৰ ওচৰত যেন নৈবেদ্যকৰণে আগবঢ়াইছে। প্ৰাচীন ভাৰতৰ সকলো ধৰণৰ এনে আদৰ্শই যেন ভাৰতীয়ত্বৰ সন্ধান আমাক দিয়ে। উপনিষদৰ

দরেই মৃত্যুক বৰীজনাথেও অখণ্ড বুলি প্রাণ কবিছিল।

মৃত্যু সে ধৰে মৃত্যু কপ, দুঃখের কৃপ

তোমাহতে যবে স্ফট্ট হয়ে আপনাৰ পানে চাই। (নৈবদ্য, ১৪ নং কবিতা)

'গীতাঞ্জলি' কবিৰ ভগবৎ প্ৰেম গাঢ় হৈ উঠিছে। বৰীজনাথে অনুভৱ কৰিছিল যে উপনিষদৰ মাজত যি সংযোগৰ কথা কোৱা হৈছে, সিমেই প্ৰকৃত সংযোগ, কাৰণ এই যোগে সকলোৰে লগত সংযুক্ত কৰিব পাৰে আৰু ইয়ে প্ৰৱল কৃপত ভাৰত। আধ্যাত্মিক চেতনা আৰু জগৎকণক একাজা কৰিব পাৰে। ইয়াতকৈ আৰু ভাৰতীয়াজৰ কি চানেকীৰ থাকিৰ পাৰে বৰীজনাথ ভাৰ-ভায়া আৰু চেতনাৰ মাজত। এনে ধৰণৰ চেতনাৰ স্বৰূপ ঘটিছে লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ কবিতাটো। অৱশ্যে কৰি বেজবৰুৱাৰ সুষ্ঠিকৰ্মৰ জাগতিক সৌন্দৰ্যৰ প্ৰতি সুপ্ৰশংসন সৃষ্টি আছিল। কৰি ৰূপটোৰেই প্ৰসাৰ গীতিকাৰ বেজবৰুৱাই তেওঁৰ প্ৰায়াৰে গীতত পিছে আধ্যাত্মিক মৌলিক প্ৰাৰ্থ কিছুমান উত্থাপন কৰিবলৈ সকৰ হৈছিল। কদমকলি, (১৯১৩), সংকলনৰেই, বাহী, 'ক' শব্দ-বগা, 'সবী কোনেনো বজায়'ৰ দৰে গীতসমূহৰ জাগতিকতাৰ মাজত কৰিব পৰমায়াসঙ্গানী দৃষ্টিকোণ উপলক্ষি কৰিব পাৰি।

অন্য অন্তৰৰ মাজত আসন

বাঁচিচিত বাজে আৱিলোপন

শুনা হে শুনা হে অৱৃত সন্তুন

আঞ্চা পৰমাজ্ঞাত। (বাহী)

মানবন্ধী ভাৰতীয় ঐতিহ্যৰ প্ৰতি গভীৰ শ্ৰদ্ধাশীল বেজবৰুৱাৰ কবিতাৰ Spitiul কণ্ঠটো এই পৰ্যাপ্তিৰ আৰু অপৰ্যাপ্তিৰ অনুভৱৰ প্ৰতিফলন নোহোৱা হৈলৈ বেজবৰুৱাই হয়তো লিখিব নোৱাৰিলোহৈতেন।

শোকৰ সংগীত যিটি বিবাদৰ সুব

আন্তৰৰ হৃদন্তীয়া, লোকক চৰুৰ। (কবিতা)

গতিকে, ভাৰতীয়স্তুৰ চানেকীৰ বেদান্তিক চিন্তাৰ পৰমৰচনাৰ ধাৰণা বৰীজনাথ আৰু বেজবৰুৱা দুয়োজনৰ কবিতাতে লক্ষ্য কৰিব পাৰি। জাতীয় ভায়া নহলে যে জাতীয় সাহিত্যৰ সৃষ্টি হ'ব নোৱাৰে, অসমীয়া সাহিত্যৰ ইতিহাসত সেই উপলক্ষি বেজবৰুৱাৰ দৰে লেখকে আৰু জেনাকীৰ দৰে যুগে প্ৰমাণ কৰিব হৈগৈছে। বেজবৰুৱাৰ কৃতিত্ব ভাৰতীয় জাতীয় জীৱনৰ সেই উত্তৰণযুৱী আৰাদ্বাত। অসমীয়া জাতীয় জীৱনৰ সৰ্বাংগীন উৱতি বেজবৰুৱাৰ লক্ষ্য আছিল। তেওঁৰ সাহিত্য আৰু কাৰ্যৰ ভিত্তি আৰু মূলমন্ত্ৰও আছিল এই জাতীয়তাৰোধেই।

বৰীজনাথ ঠাকুৰ আৰু লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ কবিতাৎ এক...

165

সুগতীৰ মানবতাবোধ বেজবৰুৱাৰ সাহিত্যৰ অন্য এক বিশিষ্ট উপাদান। বেজবৰুৱাৰ কবিতাত প্ৰতিফলিত হোৱা মানবতাবোধে নিশ্চয়কৈ ভাৰতীয় নব্য চেতনা আৰু তাৰ মাজত প্ৰতিফলিত হোৱা ভাৰতীয়স্তুৰ সংক্ষিপ্ত দিয়ে। প্ৰকৃতার্থত কৰলৈ গ'লে কলিকতায়া পৰিবেশত সাহিত্য চৰ্চা কৰা বেজবৰুৱাৰ দৰে প্ৰত্যোকজন সাহিত্যকৈ মূল উদ্দেশ্য আছিল সামাজিক চেতনা। এনে চেতনা ভাৰতীয় সাহিত্যৰ সামৰিক আধাৰ। বেজবৰুৱাই লিখিছিলঃ 'কবিৰ ভাৰ বিশ্ব ভাৰও যি ভাৰক জাতি-বৰ্ণ নিৰ্বিশেবে নিজৰ বস্তু বুলি সকলোৱে উপভোগ কৰে। অৱশ্যে সেই কৰি যি দেশৰ মানুহ সেই দেশৰ আচাৰ ব্যৱহাৰ, ভাৰ, ভায়া, ভঙ্গী তেওঁৰ বচনাত সহায়ক হ'বই লাগিব।' বেজবৰুৱাৰ এনে মনোভাৱে নিশ্চয়কৈ ভাৰতীয় এক্ষা আৰু ভাৰতীয়স্তু বজাই ৰখাত আমাক সহায় কৰে। কবিশুকৰ ভাৰনাও আছিল এনে মানবীয় ভাৰনাবে উদ্বৃদ্ধ শক্তিশালী ভাৰনা। আজিৰ পৃথিবীত চৌদিশে উচ্চাৰিত 'ভাৰসাম্যমূলক সমাজ' এখন গঠনৰ বাবে এনে এক মানবীয় দৃষ্টিভঙ্গীৰেই প্ৰয়োজন। য'তৈই এনে দৃষ্টিভঙ্গীৰ অভাৱ ঘটিছে তাতেই গণতন্ত্ৰ অংঘীন হৈ পৰিষে, জাতীয় জীৱন দুৰ্বিসহ হৈ পৰিষে আৰু সংকৰিতাই সকলোকে প্ৰাণ কৰিছে। কৰিব কজনাৰ ভাৰতবৰ্ষ এনে সকলোৱেৰ সংকৰিতাৰ পৰা মুক্ত এখন মানুহৰ সমাজ এখন ভাৰসাম্যমূলক মানবীয় সমাজ, আৰু সেইই এই ভাৰতবৰ্ষ এখন দেশ নহয়, এখন মহান তীর্থক্ষেত্ৰ। এনে ভাৰনা বৰীজনাথ ঠাকুৰৰ কবিতাত উদ্ভাসি উঠিছে শৈশবকালতেই। এই উপলক্ষে হিন্দুমেলায় 'উপহাৰ', হেক ভাৰতেৰ জয়' আদি কবিতা বচনা কৰিছিল। এনেৰোৰ কবিতাৰ মাজতেই তেওঁৰ ভাৰতভূমিৰ প্ৰতি ধৰা পগাঢ় প্ৰেম, ভাৰতৰ বৈচিত্ৰ, এক্ষা আৰু ভাৰতীয় জীৱনৰ প্ৰকৃত সত্য আৰম্ভেৰ প্ৰয়াস স্পষ্ট হৈ উঠিছে আৰু ইয়ে নিশ্চয়কৈ আমাক ভাৰতীয়স্তুৰ সংক্ষিপ্ত দিয়ে। বৰীজনাথে লিখিছে-

দিবে আৰ নিবে মিলাৰে মিলাৰে, যাৰে না ফিৰে

এই ভাৰতেৰ মহামানৰেৰ সাগৰ ভীৰে।'

(ভাৰততীৰ্থ)

'গীতাঞ্জলি' সন্নিবিষ্ট 'ভাৰততীৰ্থ' কবিতাটিত কৰিব ভাৰতবোধ আৰু বিশ্বমানৰ প্ৰতি কল্যাণকাৰী চিন্তাৰ প্ৰতিফলন ঘটিছে। বৰীজনাথ ঠাকুৰে ভাৰতীয় ঐতিহ্য আৰু ভাৰতীয় সত্য নিৰ্বস্তুৰ অৱৈষ্যে কৰিছিল আৰু খণ্ড মাজত অখণ্ড, কৰপ মাজত অকৰপ অৱস্থাত অনুভৱ কৰিছিল। 'বৰীজনাথ ও ভাৰতীয় ঐতিহ্য শীৰ্ষক' এটি প্ৰকৃত নীহাবৰঞ্জন বাবে লিখিছে-

'বৰীজনাথেই সৰ্বপ্ৰথম সেই আৰ্যপূৰ্ব অনুৰ্ধ্ব ভাৰতবৰ্ষৰ পৰা আৰম্ভ কৰি বেদ-উপনিষদ, বামায়ণ, মহাভাৰত, পুৰাণ বৌদ্ধধৰ্ম, সাহিত্য সংকৃতি ইত্যাদিৰ পৰা ধৰি

তেওঁর নিজের সমসাময়িক কাল পর্যন্ত ভাবত সংস্কৃতির সকলো অর্থগত পর্বের ঘনিষ্ঠা পরিচয় গ্রহণ করিছিল আর জীবনের প্রায় সকলো স্তরতে। এই সমগ্র পরিচয়ের পূর্বে তেওঁ ভাবত ঐতিহ্যে এটা সামাজিক ক্ষম গতি তৃলিখিলে চেষ্টা করিছিল, তাবেই ধারণা আমার মন আর হাতান্তর সম্ভাবিত করিব বিচারিছিল। ২ মীহাবৰঞ্জন বায়ের এন্দে বজ্রানের পূর্বেই বৰীদ্রুনাথের চিন্তা চেতনা আর ভাবতীয়ভূতের পরিচয় পোরা যায়। ভাবতীয় জাতীয় ঐক্যের চিন্তাই করিগুরুক চিন্তিত করাৰ দৰে লক্ষ্মীনাথ বেজবৰঞ্জাকো চিন্তিত কৰি তুলিছিল। মুঠতে, দুয়োজন কৰিয়ে মানবতাৰ ভেটিত সকলো ধৰণৰ সামাজিক সংকীর্ণতাৰ প্ৰচাৰৰ ভেট কৰি এখনি শক্তিশালী ভাৰতৰ নিৰ্মাণ কৰিব বিচাৰে আৰু ইয়ে কৰি দুজনাৰ কাৰ্যিক চেতনাত ভাবতীয় জীৱন বোধৰ পৰিচয় দাঙি ধৰাৰ দণ্ডে প্ৰবল ভাৰতীয়ভূতে সন্ধান দিয়ে।

২.০০ মূল্যায়ণ

বৰীদ্রুনাথ ঠাকুৰে নিজেৰ ঐকান্তিক সাধন আৰু নিৰসন প্ৰচেষ্টারে ভাৰতীয় সাহিত্যক বিশ্বৰ দৰবাৰত প্ৰতিষ্ঠা কৰে। সেইদৰে আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যক অন্যান্য ভাৰতীয় সাহিত্যৰ দণ্ডত ফেৰ মাৰিব পৰাকৈ পুনৰ প্ৰতিষ্ঠা কৰিলে সাহিত্যৰ সন্ধৰ্মীনাথ বেজবৰঞ্জ।

ক) বেজবৰঞ্জ আৰু বৰীদ্রুনাথ দুয়োজনাই ভাৰতীয় কাৰা সাহিত্যৰ সুনিপুণ স্মৃষ্টা আৰু কলাকাৰ।

খ) দুয়োগৰাকী কৰিব কাৰ্যিক চেতনাৰ পৰিস্মৰণ ঘটিছে জাতীয় জাগৰণ শৈলীৰে। অৱশ্যে দেৰক্ষপ্ৰেমৰ নামত উপ জাতীয়তাবাদৰ বৰীদ্রুনাথে পছন্দ কৰা নাছিল। আনহাতে, স্বদেশ প্ৰীতিয়েই আছিল বেজবৰঞ্জৰ জাতীয় ভাবমণ্ডল এটি সৃষ্টি কৰাৰ ক্ষেত্ৰত শ্ৰেষ্ঠতম দান। তেওঁৰ সাহিত্যৰ প্ৰায় প্ৰত্যেকটো বিষয়েই স্বদেশ প্ৰীতিৰ বৰ্সেৰে সিচে।

গ) বেজবৰঞ্জ আৰু বৰীদ্রুনাথ দুয়ো গৰাকী কৰিব কৰিতাত ভাৰতীয় আধ্যাত্মিক আৰু পৰম্পৰাগত মূল্যবোধৰ পৰিচয় পোৱা যায়। এই আধ্যাত্মিকতাই দুয়োগৰাকী কৰিব কৰিতাত ভাৰতীয়ভূতেৰ পৰিচয় দিয়ে।

ঘ) অৱশ্যে, বৰীদ্রুনাথ ঠাকুৰৰ কৰিতাৰ ভাষা আড়ম্বৰ পূৰ্ণ, আনহাতে বেজবৰঞ্জৰ কৰিতাৰ ভাষা সহজ-সৰল আৰু পোনপটীয়া।

ঙ) বৰীদ্রুনাথেৰ চিন্তা চেতনা মানবীয় মূল্যায়নৰ ভেটিত বচিত। লক্ষ্মীনাথ বেজবৰঞ্জৰাৰে এই চেতনা মানবতাৰাদৰ ওপৰত প্ৰতিষ্ঠিত। এনে ক্ষেত্ৰত দুয়োজন কৰিব দৃষ্টিভঙ্গীয়েই সামাজিক মূল্যবোধৰ ওপৰত প্ৰতিষ্ঠিত।

বৰীদ্রুনাথ ঠাকুৰ আৰু লক্ষ্মীনাথ বেজবৰঞ্জৰাৰ কৰিতাৰ এক...

167

৩.০০ উপসংহাৰ

ওপৰৰ আলোচনাৰ পৰা দেখা যায় যে লক্ষ্মীনাথ বেজবৰঞ্জৰা আৰু বৰীদ্রুনাথ ঠাকুৰ দুয়োগৰাকী কৰিব কৰিতাতে সমাজ সচেতন মনৰ পৰিচয় পোৱা যায়। দুয়োগৰাকী কৰিব কৰিতাৰ শৈলীয়ে ভাৰতীয় কৰিতাৰ বিশিষ্ট ক্ষেত্ৰৰ শক্তিশালী ভেটি নিৰ্মাণ কৰিলে। ভাৰনাৰ সংশ্ৰেষ্টত দুয়োগৰাকী কৰিব চিন্তা চেতনাই ভাৰতীয়ভূতেৰ প্ৰতিকৰণ তোলে। এই দুয়োগৰাকী কৰিব কালজয়ী কাৰ্য সাহিত্যত ভাৰতীয় মন আৰু ভাৰতীয় সংস্কৃতৰ প্ৰকৃত প্ৰতিফলন বিচাৰি পাব পাৰি। কৰি দুয়োগৰাকীৰ কৰিতাৰ মাজত যে অকল ভাৰতীয় ঐতিহাস সুৰেই প্ৰতিকৰণিত হৈছে, এনে নহয়, বৎ ভাৰতীয় জাতীয় চেতনা আৰু ভাৰতীয়ভূতক উজ্জীৱিত কৰা মহামন্ত্ৰও উচ্চাৰিত হৈছে।

পাদটীকা:

১. কলিতা, মহেশ্বৰ (সম্পা)-সাহিত্যৰথীৰ সাহিত্য বিচাৰ, পৃ-২৭
২. নাথ, প্ৰফুল্ল কুমাৰ : তুলনামূলক ভাৰতীয় সাহিত্য বিচাৰ আৰু বিশ্লেষণ, পৃ-১৭৫

প্ৰসংজ পুঁথি :

- কলিতা, মহেশ্বৰ (সম্পা)- সাহিত্যৰথীৰ সাহিত্য বিচাৰ : এন এল পাৱিকশনছ, প্ৰথম প্ৰকাশঃ এপ্ৰিল, ২০১৪

■ নাথ, প্ৰফুল্ল কুমাৰ : তুলনামূলক ভাৰতীয় সাহিত্য বিচাৰ আৰু বিশ্লেষণ, প্ৰকাশ, প্ৰথম প্ৰকাশঃ ২০১৬

■ নাথ, প্ৰফুল্ল কুমাৰ : তুলনামূলক ভাৰতীয় সাহিত্য বিচাৰ আৰু বিশ্লেষণ, বনলতা, তৃতীয় সংস্কৰণ : জুন, ২০১৫ চন।

■ বুজৰবৰঞ্জ, পল্লী ডেকা : বৰীদ্রুনাথৰ কাৰ্যালয় আৰু অসমীয়া কৰিতাৰ, বনফুল প্ৰকাশন, প্ৰথম প্ৰকাশঃ ২০১১ চন।

■ বৰা, দিলীপ : তুলনামূলক সাহিত্য, চন্দ্ৰ প্ৰকাশ, তৃতীয় প্ৰকাশঃ অস্ট্ৰোৰ, ২০১৬ চন।

■ ভৰালী, শৈলেন : আধুনিক ভাৰতীয় সাহিত্য, চন্দ্ৰ প্ৰকাশ, দ্ৰিতীয় প্ৰকাশঃ ছেষেছৰ, ২০১৫

■ হাজৰিকা, কৰবী ডেকা : তুলনামূলক সাহিত্য আৰু অনুবাদ কলা, বনলতা, দ্ৰিতীয় প্ৰকাশঃ ফেন্সুৰৱৰী, ২০১৪ চন।

১০৩০৫

ISBN: 978-93-93881-45-8
First Edition : July, 2021

ইতিহাস কৈর্তনকল, নর-বৈষ্ণব ধর্ম, ইলাবাম দাস ইত্যাদি

ড° দিগন্ত কুমাৰ দাস

সংক্ষিপ্ত সার

ভাবতবর্ষের ধর্মীয়া, সাংস্কৃতিক জীবনত এটা অতি পৰিচিত জাতি হৈছে কৈর্তন। প্রাগ-এতিহাসিক যুগৰ পৰা কৈর্তন সকলৰ প্ৰসংগ পোৱা যায়। কৈর্তনসকলৰ উৎপত্তি সম্পর্কে উল্লেখিত কিংবদন্তিমূলক বিষয় সমূহকো উলাই কৰিব নোৱাৰিব। হিন্দু ধৰ্মৰ শুক্ৰতপূৰ্ণ গ্ৰহ সমূহত কৈর্তন প্ৰসংগই এই জাতিটোৱে নিষিদ্ধেহে এতিহাসিক আৰু সাংস্কৃতিক গুৰুত্বকেই প্ৰতিপন্থ কৰে। অসমৰ মুঠ বছ টি অনুসূচিত জাতিৰ ভিতৰত কৈর্তন হ'ল অন্যান্য জাতি হিচাপে অসমৰ অধৰ্মীতিত কৈর্তনসকলৰ অৱদান অতি উল্লেখযোগ্য। অসমৰ বাবেৰপীয়া সংস্কৃতিবোৱা কৈর্তনসকলৰ ধাৰণা, বাহক বুলাণ্ড্য কৰা হয়। অসমীয়া লিপিৰ প্ৰাৰ্থনকে আদি কৰি, শুকৰদেৱ প্ৰাৰ্থন নামধৰ্মৰ চৰ্চা আৰু ইয়াৰ প্ৰচাৰ, প্ৰসাৰৰ পৰা স্বাধীনতা সংগ্ৰামলৈকে কৈর্তনসকলৰ এক গৌৰবোজ্জল ইতিহাস আছে। লেখাটোৰ জৰিয়তে কৈর্তনসকলৰ উৎপত্তি, ইতিহাসৰ বিভিন্ন দিশ তথা শৰ্কৰদেৱ প্ৰাৰ্থন নামধৰ্মৰ ওপৰত এই জাতিটোৱে এক বৃহৎ অশেৰ একান্ত বিশ্বাস আৰু চৰ্চা তথা অসমৰ জাতীয় জীৱনৰ লগত জড়িত কিছুমান বিষয়ৰ লগত ইয়াৰ সম্পৰ্কৰ বিষয়ে ফৰিয়াই আলোচনা কৰিবলৈ প্ৰয়াস কৰা হৈছে।

ৰাজ শব্দ ৪

কৈর্তন, প্রাগ-তিহাসিক, মাছমৰীয়া, ডোম, নদীয়াল, একশৰণ হৰিনাম ধৰ্ম।
অৱতৰণিক।
এতিহাসিকভাৱে অসমৰ বৃহৎ সম্প্ৰদায়সমূহৰ ভিতৰত কৈর্তন হৈছে অন্যান্য।

ইতিহাস কৈর্তনসকল, নৰ-বৈষ্ণব ধৰ্ম..

169

ইতিহাসৰ উপৰিও কিঞ্চিতসমূহতো কৈর্তনসকলৰ প্ৰসংগ বিদ্যমান। বামাণ, মহাভাৰত, বেদ, পুৰাণ, সংহিতাসমূহত কৈর্তনসকলৰ নানা ধৰণৰ প্ৰসংগ। পোৱা যায়। লিখিত ঐতিহাসিক সমলৰ লগতে প্ৰত্যাঞ্চিক সমলসমূহেই কৈর্তনসকলৰ সামাজিক, অধৰ্মীতিক আৰু ধৰ্মীয় জীৱনৰ ওপৰত নিৰ্ভৰযোগ্য তথ্য প্ৰদান কৰে। অসমৰ পৰিপ্ৰেক্ষততো কৈর্তনসকলৰ অপৰিসীম গুৰুত্ব আছে। প্ৰচীন কালৰ পৰা আজিৰ এই আধুনিক যুগলৈ কৈর্তনসকলে অসমৰ জাতীয় জীৱনৰ প্ৰায়বোৱা দিশলৈ অৱদান যোগাই বৃহৎ অসমীয়া জাতিৰ এক অবিছেন্য অংগ হৈ পৰিষেছে। আনহাতে ধৰ্মগ্ৰহসমূহ পোৱা বিভিন্ন প্ৰসংগই এই কথাটোকে প্ৰমাণ কৰে যে কৈর্তনসকল জাতি হিচাপে অতি প্ৰচীন আৰু ইয়াৰ অস্তিত্ব সৰ্বভাৱতীয় পৰ্যায়ৰ।

কৈর্তন পদৰ অৰ্থ

সংস্কৃতমূলীয় 'কৈর্তন' শব্দৰ আভিধানিক অৰ্থ গৈছে “(সং, কৈর্তন, পানীত বৃত, বাস কৰা) নদীয়াল, লৈ বা জলাশয়ৰ কাষত বসবাস কৰা লোক। 'কৈর্তন' এই অৰ্থমূল সংস্কৃত শব্দটোৱে অনুৰূপত গঢ়ি উঠিছে। অসমীয়া ভাষাত 'কৈর্তন'ৰ সামগ্ৰীক অৰ্থ হ'ল হিন্দু ধৰ্মৰালহী এটা সম্প্ৰদায়ৰ নাম। অসমীয়া কৈর্তনসকল অসমীয়া জাতিৰ এটা অংগ (বৰুৱা, ২০১৫ঃ ৩৫৪)।” আধুনিক অসমীয়া শব্দকোষত কৈর্তনৰ দ্বাৰা মৎস্যজীৱী সম্প্ৰদায় বা নদীয়ালক বুজোৱা হৈছে (চলিহা, ১৯৯১ঃ ১১৬)। কৈর্তন সম্পর্কত অসমৰ আগশাৰীৰ এগাৰকী গৱেষক হৈছে ডাঃ তাৰানাথ দাস। দেবেন্দ্ৰ কুমাৰ বেজবৰুৱাই ডাঃ দাসৰ কৈর্তন সম্পর্কত লিখা এক লিখনিৰ ভিত্তিত উল্লেখ কৰিষেছে কৈর্তন মানে এটি মাছমৰীয়া সম্প্ৰদায়ৰ লোক, যিসকলে পানীৰ পৰা-
ক) মাছ-কাৰাজ জাতীয় জীৱ-জন্তু বা অন্যান্য বস্তু সংগ্ৰহ কৰে।

খ) সংগ্ৰহীত বস্তু বিক্ৰী কৰি জীৱিকা উপাৰ্জন কৰে।

গ) অন্যান্য ব্যৱসায়ৰ বাবে জলপথ অৱলম্বন কৰে আৰু সেইকাৰণেই বেছিভাগ সময় নদী, হুদ, বিল, সাগৰ আদিৰ জলতেই বা পানীৰ ওপৰতেই বসবাস কৰে। এগুলোকৰ বৃত্তি হৈছে মাছমৰা, মাছ পোখণ কৰা, মাছ বিক্ৰী কৰা, শামুকৰ পৰা অন্যান্য বস্তু তৈয়াৰ কৰা, লোণ তৈয়াৰ কৰা, শষ্ঘা, কড়ি, মুক্তা আদি সাগৰৰ পৰা তোলা, সোণ তোলা বা কোৱা, পানী কঢ়িওৱা নাও বোৱা, ঘাট পাৰ কৰা, নাও সজা, জলপথক অৱলম্বন কৰি বেপাৰ-বনিজ কৰা আৰু কৃষিকাৰ্য কৰা ইত্যাদি। ব্ৰাহ্মণ আৰু সংহিতা যুগত কৈর্তন নামটো কিমৰ্ত্ত (Kim Varta) নামে জনা গৈছিল। কিম মানে কৃৎসিত বা কৃষ্ণ (Ugly) বৰ্ত মানে বৰ্তমান (Varta or Vartaman) মানে বৃত্তি (Occupation) গতিকে কৃৎসিত নিম্নমানৰ বৃত্তিত

জড়িত থাকা লোকক কৈরাত মোলা হৈছিল। (বেজবন্ধু, ১৯৯৬ : ৩)

ବୀମାଗଣ୍ଠ ସୁଦାତୋ ଦୈରତ୍ତସକଳଙ୍କ ପ୍ରମୁଖ (ପେରା ଯାମ) ଏହି ସମ୍ମାନରେ କାହାର ମଧ୍ୟ ଅନ୍ତର୍ଭାବରେ ।

ଲୋକଙ୍କ ବ୍ୟାଜିସିଂହାସନରେ ଅଧିଷ୍ଠିତ କଥା ହେଲିଛି । ଏନ୍ଦେମେ କେବଳ ତ୍ୱରତ୍ୱକାଳେ ଦାଙ୍ଗୁଳ ଅଞ୍ଚଳ ପରା ପିଛିଲେ ଉତ୍ସବ୍ୟା, ସଙ୍ଗ, ବିହର ଆଜି ପୂର୍ବଲେ ଗାତି କରିବ ଲାଗା ହୟ (ଦୀର୍ଘ, ପ୍ରାଗୋତ୍ତମି ୧୦୪)

(ପ୍ରୋକ) ଅମୁଶ୍ଵି କୈବର୍ତ୍ତମାନଙ୍କ ଟୋ ଶାଖା ଉତ୍ତଳ କାଳତ ୫୦୦ ଲୋକର ତାବିଧି
ଆଇଲା । ଆନହାତେ ଗୀତାଶାସ୍ତ୍ରର ଉତ୍ସମ୍ମିତ ମାତେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଏଗବାକି କୈବର୍ତ୍ତାତ୍ ଆଇଲା ଯିବା
ମହାଭାବତର ପାଞ୍ଜର-କୌବରର ଯୁଦ୍ଧରେ ପାଞ୍ଜରମାନଙ୍କ ବାହ୍ୟ ବିପଦର ପରା ପରିତାପ କରାଇଲା

‘ପ୍ରକାଶନରେ ମହାକାଵ୍ୟାଖ୍ୟାନର ଆସ୍ତିତ୍ୱର କଥା ମହାକାଵ୍ୟାଖ୍ୟାନର ଆଦି ପରିଚ୍ୟା, ୧୯୩୫ ୦ ୧୯୩୬ ।

ନିୟାଦୋ ମାର୍ଗବଂ ସୁତେ ଦାସଂ ଲୋକା କର୍ମଜୀବନମ

ମେଘର୍ତ୍ତମିତି ସଂ ପ୍ରତ୍ୟାମର୍ଦ୍ଦତ୍ତ ନିଷାଟିନ୍ | (ତୋରକ ବହ୍ରେ, ପଞ୍ଚଶଳନ : ୧୯୯୩

(8) विद्युत विद्युत विद्युत विद्युत विद्युत विद्युत विद्युत

କେବର୍ତ୍ତରୀଣଙ୍କ ବନ୍ଦି ଗ୍ରେ କରା ହୁଏ । ଧୀରବର କଣ୍ଠାଇ ହୈଛେ ମର୍ଦ୍ଦସଗଦ୍ଦା । ମର୍ଦ୍ଦସଗଦ୍ଦାର ଖାଦ୍ୟ

(যাগৰ) মিলনৰ ফলত সৃষ্টি হোৱা সঙ্গমনকেই মার্গৰ বোলে। তেওঁগোকৰ জীবিব

ପରାମ୍ପରାର ସିତେ ବିବାହ ହେଉଥିଲା । ଏହାର ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଶରୀର ଦାଖିଲା ।

ପ୍ରାଚୀନ କବିତା ଓ ମହାକବିତା

বিচ্ছেদী যাক চিত্রংগদা আছিল তেওঁলোকৰ পুত্ৰস্থ। বিচ্ছেদী যাব দুই পত্ৰা আছিল

ତାମନେରେ କେବଳ ପଦିଗତି ହେଉଥିଲା ଏହାରେ ଯାହାର ବିଷୟରେ

ଅସାଲିକାର ପତ୍ର । ତେଣୁ ଆହିଲ ପଥଗାନେର ପିତ୍ତ । ଏହି ସମୟର ଆଜ ଏଗବାକୀ ବଡ଼

খোজে। এই সম্পর্কে বেজবৰঞ্জাই লিখিছে ভাষণব্যবস্থে প্রকৃততে বৈরাগ্য জীবনে

କ୍ରମିକାର ପରି ଆହିନ୍ତା ଜାଗର୍ଜୀଯା ଏଇମଧ୍ୟରେ ଦେଖି ସାମ ମେ ଦୈର୍ଘ୍ୟକଳାର ପ୍ରସଂଗେ

ମୁଣ୍ଡରୀ ଯାଏବଳେ ଦଲପତି ଧୀରଙ୍ଗ ବଜାର ଡିଝ୍ଲେଖ ପୋରା ଯାଏ । ଧୀରଙ୍ଗ ବଜାର ପାଲି

ଅନ୍ତିମ ପ୍ରାଗ୍ରାହିତ୍ୟସିକ ସୁଗର୍ବ ପରାଇ (ପୋରା ଧୀର ବର୍ଷା ପାଇଁ ପାଇଁ, ୧୯୫୨)

କାହାର ପାଦରେ ଆମେ ଯାଏନ୍ତି ଏହାରେ ଆମେ ଯାଏନ୍ତି

ଚୋଲ, ଉତ୍ତରିଯା, ବିଶ୍ୱାସ, ବଞ୍ଚ ଆରକ୍ଷ ଆମରାମାଳେକେ କୈବର୍ତ୍ତ ତାରିଖିତିର ଉତ୍ତମାନ ପୋରା ଯାଇଥିଲା

ଭାବତେ ସୁନ୍ଦର ହଲ୍। ହୀମେ ଅନୁଭବ କରୁଥ ସହାୟ କରେ ଯେ ଭାବତେ ଜୀବିତ ପାଇଲାମି । କେବଳରେ ଆମାର ପ୍ରଭାବରେ

ପ୍ରାଚୀ ଯାମ-

“ମାଧ୍ୟମନ୍ତ୍ର ମହାବିରୋ ବିଶ୍ୱାସାନି ଡରିଥୀତ ।

ଉତ୍ସାଧ୍ୟ ପାର୍ଥିବାନ୍ ସାଧନ ମୋହଣ୍ୟାଳୀଂ ବଗଳିନ, କାର୍ବଯାତି
ବୈବର୍ତ୍ତନ ପଞ୍ଚାକାର୍ଣ୍ଣୟ ପଲିନନ୍ଦନ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁତ୍ୱ ।

ଶ୍ରୀ ପଣ୍ଡିତ ବାଜନାଳା ଦେଶେମୁ ତେଜସ୍ବ । ।

অর্থাৎ মাগধ বা জ্যোতির্মহাস্মীর্যাপন বজা আস্তিল বিশ্বস্থান কৈশ্চত্তেসকলে পথঃবৰ্ণনা আদি বাজ্যে শাসন কৰিছিল। এতে পিষ্টান্তে এইসম্বলক ভাঁতাই আন আন জাতিত্ব

০)। লিখিত প্রতিহাকি সমাজের উপরিতে প্রভৃতিক সমল সম্মহেই কৈবর্ত ব্যক্তিদ্বয় কৈবর্ত অঙ্গ করে।

শান্তিশীলতাৰ পিছতে কৈবর্তে ওপৰত আলোকগাত বৰা আন দুখল প্ৰচীন ভাৰতীয় প্ৰস্তুত হ'ল- ‘পৰশুৰাম সংহিতা’ আৰু বৰশুৰৰেট পূৰ্বাণ। পৰশুৰাম সংহিতাব মতে,

“স্ফৰ্গবৰামচ ইৰবৰ্তং বৰ্ষবৰীনাংবৰ্তৰ”। অৰ্থাৎ সোণাবী জাতিৰ পিতাৰ উৰসত কুবেৰদীৰ গৰ্ভজ্ঞাত সন্তানেই কৈবৰ্ত (দাস, প্রাগোক্তি : ১২৮)।”
বৰশুৰৰেট পুৰুষৰ মতে কৈবৰ্ত হৈছে এক সংমিশ্ৰিত জাতি যাৰ পিতৃ হৈছে ক্ষতিয় আৰু মাতৃ হৈছে বৈশ্য। কালিযুগত কৈবৰ্তসকলে সমুদ্রগামী তীৰৰৰ (নোবিক, বণিক শ্ৰেণীৰ লোক) আদিব সম্পৰ্ককলে আছি পতিত বা অৱনৰ্মিত হৈছে-

কলো তীৰৰ সংস্কাৰ ধীৰঝং পতিতো ভুবি

(সতোৰাম দাস প্রণীতী কৈবৰ্ত জাতিৰ ইতিবৰ্ত, সমাজ আৰু সংস্কৃতি, গুৰুত্বন্ব পৰা উদ্ধৃতি দিয়া দৈহেং : ১২৮) পৰশুৰাম সংহিতায় কৈবৰ্তসকলক ক্ষতিয় পুৰুষ আৰু বৈশ্য কন্যাব মিলনৰ ফলস্বৰূপে সৃষ্টি হোৱা সমন্বন্ধ কৰিছে। কৈবৰ্ত সমাজৰ অনুভূত এই সন্তানক মহিয়া বা মহিয়া বুলি কোৱা হয়।

“ক্ষত্রিয়দ বৈশ্য কন্যায়ং মাহিয়সু চ সন্তুৰ” (প্ৰাগোক্তি : ১২৯)

অসমীয়া ইতিহাস, সাহিত্য আৰু পাত্ৰতাত্ত্বিক সমাজসমূহতো কৈবৰ্তসকলক বিভিন্ন প্ৰসংগ দেখিবলৈ পোৱা যায়। সাহিত্য সমসমূহৰ ভিতৰত কিছুহান কিষ্মদণ্ডিমূলক আৰু আন কিছুহান ধৰ্মীয় প্ৰতিহাসিকমূলক ধৰ্মগত হৰণোৰি-সংবাদ’ ব মতে প্ৰাচীন অসমত জিতাবিলানে এক বাজৰংশ আছিল (নেওগ, গণগ, সম্পদলা, ২০০৩ : ৮৬)। প্ৰদিক সাহিত্যিক আৰু পণ্ডিত লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা, বায় বাহুদুৰ কণাবৰুল বৰুৱা আৰু বৰুজীবিদ বাজৰোহুন লাখেও কৈবৰ্তে উৎপত্তি সম্ভৰ্ত লিঙ্ঘন গত আগবঢ়াই দৈক্ষেজ যে কৈবৰ্তসকল প্ৰবিড় সবলৰ বংশধৰ (প্ৰকাশ, জুলাই সংখ্যা, ১৯৮৫)। লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাই তথেতৰ বাঁহী লাৰৰ কাৰণত প্ৰকাশিত ‘অসমীয়া আৰু আসাম’ শীৰ্ষক দুটি প্ৰবন্ধত কৈবৰ্তসকল অসমৰ আদিম আধিবাসী বুলি উল্লেখ কৰিছে। অৱোশ্য বেজবৰুৱাই তাহানি প্ৰচলিত ‘ডোম’ আৰু ‘নদীয়াল’ কৈবৰ্ত বুলি অভিহিত কৰিছে (প্ৰাগোক্তি, দাস : ১৯৪)। গুণাভিবৰ বৰুৱাই তথেতৰ ‘আসাম বুজ়ী’ প্ৰস্তুত কৈবৰ্ত আৰু কেওটীই বুলি লিখিছে। কেওটী সম্পৰ্কত তেওঁ লিখিছে- ‘এই জাতি আদিবে পৰা আহা জাতি। ইয়াৰ

ব্যৰুশায় কৰিব। কেওটোবিলাক কৈবৰ্তজাতিৰ অঙ্গত, কিয়নো কৈবৰ্তৰ ভিতৰত যেনেকে জালোৱা অৰ্থাৎ জাল বাই গাছ ধৰা কৈবৰ্ত আৰু হালোৱা অৰ্থাৎ হাল বাই পেতি কৰা কৈবৰ্ত আছে, কেওটো বৰ মাজতো তেনে। যিবিলাক কেওটো জালোৱা বুলি প্ৰসিদ্ধ সিসকলে গাছ ধৰি বিকী কৰে। অথব অসম দেশৰ প্ৰদিক ডোম জাতিৰ অঙ্গত নহয়। কোনো কোনো কেওটো সৰু কলিতা বুলিও অভিজন কৰে (বৰ্বৰা, ২০১২ : ১৪০-১৪১)।” আনহাতে ডোম বা নদীয়ালক গুণাভিবৰ বৰুৱাই কৈবৰ্ত জাতিৰ অনুভূত কৰা লাই। এই বিষয়ে তেথেতে লিখিছে এই জাতিৰ অসম দেশত বঙ্গকাল পূৰ্বৰে পৰা আছে। ইইতিবৰ বাৰসায় মাছ ধৰা আৰু বিশ্রাম কৰা, নৌকা বোৰা, হৃণ প্ৰস্তুত কৰা আৰু বিভূষণ কৰা। এভিয়া ইইতে কৰিষত আৰু বাৰসায় কৰিবলৈ ধৰিব। বাৰসায়ত ইইতে তাতি হীন জাতিৰ বুলিপ্ৰসিদ্ধ। ডোম শৰ্দ ক'বৰা ডোল তাৰ নিৰ্গ্ৰহ নাই। ভাটিব কালো বি ডোম আছে সি আতি ধূণ জাতি। সেইফালৰ পৰা ডোমে পাইছি, থৰাইী সাজি বেদে আৰু কেতবিলাকে শৰ দা঳গান্ধি কাৰ্য্য কৰে। এই ডোমৰ শাজতে অনেক বাৰসায়ী লোক পোৱা যায়। বৌদ্ধ ধৰ্ম প্ৰচলিত থাকোতে চিৰকালৰ ইন জাতিবিলাকে সেই ধৰ্মত জাতিভূগ লথকত হিসেবৰ গুণে আৰম্ভণালিৰ পতি বড় উত্পলুলি কৰিবলৈ আৰু পাছে যেতিয়া হিন্দু ধৰ্ম পুনৰুৱা সংস্থাপিত হয় তেতিয়া যিসকলে হিন্দু ধৰ্ম ক্ষীজ্ঞে নল লৈ বা পূৰ্বৰ বৌদ্ধিচাৰ নেড়িলৈ সিসকলে হিন্দুসকলে যুগা কাৰি ডোম বুলিলৈ। এই লিঙ্গাতে সিসকল কালাঙ্গমে কেলী হৈই এগে হঠল যে ডোম শৰ্দে আহিলু গোহোৱা বৰজায়। মুঠোকে হ'লৈ এতিয়া ডোম বুলিলৈ। আসৱ দেশত যেতিয়া বৌদ্ধ ধৰ্ম মালিকিত। পিছে যেতিয়া হিন্দুৰ ওপৰত আৰম্ভ কলিছিল তেতিয়া ই জাতিৰ লোকসকলেও সি ধৰ্ম মালিকিত। পিছে যেতিয়া হিন্দুৰ ওপৰত আৰম্ভ কলিছিল তেতিয়া দিছো দিছো, সেইটোতে বুৰাইছে। আসৱ দেশত যেতিয়া হিন্দুৰ ধৰ্ম পুনৰুৱা সংস্থাপিত হয় এতিয়া পুনৰুৱা আকো চলিবলৈ ধৰিলৈ তেতিয়া ও ইইতে সেই আচাৰকে ধৰি আছিল। বাৰমোৰাঙ্গণ মাধুত শৰণ কোৱা হ'ল। ডোমলিঙ্গক এলে ধূণিত আছিল সি ইতক এতিয়া আলা হিন্দুৰ দণ্ডে ধৰ্মচাৰী হোৱাতো সিইতে আগেক হিন্দু বুলি বৰ্ষ এবং তাৰে এগেভাৱে কৰ্য যেন সিহঁত হিন্দু লহয়। আহোৱা বজাসকলে এই জাতিৰ লোকবিলাকৰ কালত বৈছিত মংসৰ প্ৰতিমূলি অংকিত কৰিছিল। কোনো ভোজে আল হিন্দুয়ে সহিত যিহলি হ'ব নোবাৰে এই কাৰণেই সেই লিঙ্গৰ নিয়ম অৱলম্বন কৰা হৈছিল। সহিতে যিহলি হ'ব নোবাৰে আৰু বৰশুৰৰেট বুলি পৰা গুণাভিবৰ ইয়াৰ দাবী আৰু বৰশুৰৰেট বুলি পৰা গুণাভিবৰ পৰা গুণাভিবৰ হৈছিল। এইজোত লোক জৰুৰে উভাৰত ইয়াৰ দাবী আৰু বৰশুৰৰেট বুলি পৰা গুণাভিবৰ হৈছিল।

সংখ্যা ইমানহে তাকৰ যে সিহাঁতে কেতিয়াবা কুমারী ডুমুনীৰ পানি গ্ৰহণ কৰে আৰু ডোমকো নিজৰ বন্ধা দান কৰে (প্ৰাগোক্তঃ ১৪২-১৪৩)।” অৰ্থাৎ শুণাভিৰাম বৰবাৰ মতে কৈৱৰ্ত্ত একে জাতি ডোমসকলৰ পৰা সম্পূৰ্ণ পৃথক এক জাতি।

ডোমসকলৰ নাথ শৰ্মাৰ মতে ডোম আৰু কৈৱৰ্ত্ত একে জাতি নহয়। মধ্যযুগৰ অসমৰ কিছুমান বৃগতিগত জাতিৰ বিষয়ে আলোকপাত কৰিবলৈ গৈ ডো শৰ্মা লিখিছে—
....It is a misnomer to call the Kaivartas of Assam a Dom as they were used to be so called, but they never, at anytime of the medieval history of Assam, performed the duties of works of the Doms of Bengal and other places (শৰ্মা, ২০০১ : ৫৪)।

সুসাহিতিক মেদিমাহোন চৌধুৰীয়ে অসমত কৈৱৰ্ত্তৰ অস্তিত্বৰ বিষয়ো লিখিবলৈ যাওতে মধ্যযুগৰ অসমত প্ৰচলিত ভঙ্গিধৰ্মৰ প্ৰসংগ টানি আনিছে। তথেতে লিখিছে ‘যদি কিম্বদন্তী আছে যে জালোৱা কৈৱৰ্ত্তৰ কৃষ্ণকাণ্ঠ আতাই উজনীয়াল সত্ স্থাপন কৰিছিল, নগাৰ নৰোত্তমে বৰাপেটা সত্, শালৈ কেওটোৰ কমললোচন আতাই থকৰীয়াল সত্, গাঁথোৰ গোবিল আতাই খটৰা সত্, মিচিংসকলৰ পৰমানন্দ আতিয়ে বাম আতা সত্ স্থাপন কৰিছিল, যই কিম্বদন্তী বুলি এই কাৰণতে কৈৱে যে, এই সত্ত্বোৰত নগাৰ, কৈৱৰ্ত্তৰ, কেওটোৰ, গাৰো বা মিঁচিং সমাজৰ একোভৈ নাই। কোনো ধৰণৰ প্ৰামাণ্য তথ্য নাই যে, এই সত্ত্বৰ প্ৰথম সত্ত্বাধিকাৰসকল সেই সময়ৰ আগৰ আছিল। কেওট অথবা কৈৱৰ্ত্তৰ ত্ৰেত এটা অনুমান কৰিব পাৰি যে, সেই সমাজবোৰৰ প্ৰতিনিধি হয়তো থাকিব পাৰে। কিয়নো কেওট আৰু কৈৱৰ্ত্ত মূলতঃ ভাৰতবৰ্ষৰ মূল ভূ-ঝঞ্জত অতি প্ৰাচীন কালৰ পৰাই হীনকৃত এটা জাতি। অশোকৰ শিলালিপিতো এই জাতিৰ উল্লেখ আছে। এওঁলোকে জলপথেন্দি ব্যৱসায় কৰিছিল। তদুপৰি প্ৰায় গ্ৰীষ্মতীয় প্ৰথম শতকাৰা পৰ্যান্তৰানামণ, ক্ষত্ৰিয়, বৈশ্য বৰ্ণৰ লোকৰ বাহিনৈ আনৰ ঘৰ সাজি বসবাস কৰাৰে বিধি নিৰ্বন্ধ কৰি হোৱা নাছিল। দৰাচলতে পঞ্চম শতকাত জ্যোতির্জিন বিশেষজ্ঞ অৰ্যত্বৰ সমসাময়িক পশ্চিত বৰাহমিহিৰে ‘বৃহৎ’ সংহিতা’ত আৰাদন সংক্ৰান্ত বিধি নিৰ্বন্ধ কৰি আশ্চৰণ, ক্ষত্ৰিয়, বৈশ্য আৰু শূদ্ৰৰ কোনটো বৰ্ণৰ লোকে কিমানটা ঘৰ সাজি থাকিব পাৰিব সেইটো নিৰ্কৰণ কৰি নিদিয়া পৰ্যান্ত শূদ্ৰ অথবা বৰ্ণেৰ লোকক কাৰ্যভূমিত ঘৰ সাজি থাকিবলৈ দিয়া নহৈছিল। সেইবাবে কৈৱৰ্ত্তসকলে পানীত নাৰত বসবাস কৰিয়ে জীৱন নিৰ্বাহ কৰিছিল। সংক্ষত ‘ক’ মানে পানী। ‘ক’ মানে পানীত বৰ্ণতে হিতি ‘কৈৱৰ্ত্ত’। এইদৰে শৰ্কটো সিঙ্ক হোৱা বুলি পশ্চিতসকলে কৰয়। অশোকৰ শিলালিপিত ‘কৈৱৰ্ত্ত’ বুলি উল্লেখ আছে। অৰ্থাৎ পানীত বৰ্তি থকা জাতি (চৌধুৰী, ২০০৭ : ৯৯)।

উইলিয়াম বৰিনচনৰ মতেও কেওটো পৰাই কৈৱৰ্ত্ত জাতিৰ সৃষ্টি হৈছে।
বৰিনচনৰ ভাষাত- “The Nadials or Doms are, on the whole, the most numerous tribe in Assam. That they originally emigrated from Bengal, there can be little doubt. Their are a good many keots and the Jalua Keots. The former class are chiefly cultivators of the ground; there retain the worship of Krishna. The Jalua Keots are fishermen and without having relinquished their name or profession, have in many points followed the tenets of Mahomed; Yet they keep themselves distinct as a caste, and will not mix with the Moslems (Robinson, 1975 : 263).

বিচি. এল্যানে কৈৱৰ্ত্তৰ সামাজিক মৰ্যাদা সম্পর্কত লিখিছে—Kaibartas along with Nadiyals, Doms, Jaliya Baibarta, Namasudra, Chandal, Hira, Brittial-Baniya or Hari are described as low in the Hindu society as their profession has been looks down upon by the upper Hindu caste Hindu like Brahmins and Kalitas. Kaibartas along with Brittial-Banias, Namasudra and Hira in the Assam Valley are considered as low in Hindu society (Allen, B.C. 1905:87-88)

বৰ্তমান সময়ত দেকা গৈছে যে ‘নদীয়াল’ শব্দটো কৈৱৰ্ত্তৰ সমাৰ্থক হিচাপে ব্যৱহাৰ কৰা হয়। নদীৰ পাৰত বসবাস কৰা লোকসকলকে সাধাৰণতে নদীয়াল বুলি ব্যৱহাৰ কৰা হয়। এইসকলৰ বৃত্তি ও ধারণাকে পানীৰ ওপৰত জড়িত। নদীয়ালসকলেও নিজকে ডোমৰ পৰিৱৰ্ত্তে কৈৱৰ্ত্ত বুলিহে পৰিচয় দি ভাল পায়। এডোৱাৰ্ড গেইটোৰ মতে ডোমবিলাক দ্রাবিড় গোষ্ঠীৰ পৰা সৃষ্টি হৈছে (গেইট, ১৯৮৪ : ২)।

অসমৰ প্ৰত্ৰতাত্ত্বিক সমলসমূহতো কৈৱৰ্ত্তৰ প্ৰসংগ দেখা যায়। প্ৰত্ৰতাত্ত্বিক সমলসমূহৰ ভিতৰত শালত্তু বংশৰ বজা হৰ্জৰ বৰ্মনৰ (ৰাষ্ট্ৰীয়া ১০৪০-১০৬৫) শিলালিপি বিশেষভাৱে উল্লেখযোগ্য। এই শিলালিপিত কৈৱৰ্ত্তসকলক নৌকাৰ কৰি সংগ্ৰহকাৰী হিচাপে উল্লেখ কৰিছে (শৰ্মা, ১৯৭৮ : ৮২-৮৬)। বজা ইন্দ্ৰপাল গুৱাহাটী তাৰ্মৃতফলি আৰু পালবংশৰ বজা ধৰ্মপালে (ৰাষ্ট্ৰীয়া ১০৯৫-১১২০) জাৰি কৰা পুস্পভদ্ৰ তাৰ্মৃতফলি গোৱা বৰ্ণনা অনুসৰি প্ৰাচীন কামৰূপত কৈৱৰ্ত্তসকলৰ অস্তিত্ব পোৱা গৈছে।

জনসংখ্যা

২০১১ চনৰ লোকপিয়ল অনুসৰি অসমৰ সৰ্বমুঠ জনসংখ্যা হৈছে ২,৬,৬৫৫,৫২৮জন। আনন্দহাতে এই সময়ৰ সৰ্বমুঠ অনুসূচিত জাতিৰ সংখ্যা হৈছে

২২,৩১,৩২৪। বিভিন্ন অনুসূচীত জাতির ভিতৰত জনসংখ্যার ফালৰ পৰা ৬,৯৩,২১৯জনেৰে কৈৰার্ত একেলোৱে শীৰ্ষত আছে। অসমৰ আটাইইনেইখন জিলাতেই কৈৰার্ত সম্প্রদায়ৰ লোক প্ৰধানকৈ গ্ৰাম্যাঙ্গলত বাস কৰে। অসমত প্ৰায় ৭৭০খন কৈৰার্ত গাঁও আছে। এই গাঁওবিলাকত কৈৰার্তৰ লগতে অন্যান্য অনুসূচীত জাতিৰ লোকো বাস কৰা দেখা যায়। অবশ্যে সামগ্ৰীকভাৱে কোনো বিশেষ অঞ্চলকেই কৈৰার্ত অধ্যুষিত অঞ্চল বুলি কৰা নোৱাৰিব। (Assam Institute of Research For Tribes and Scheduled Castes, Guwahati, 1994 : 2)

বিভিন্ন ঐতিহাসিক তথ্যৰ চিহ্নিত নিঃসন্দেহে কৰি পাৰি যে কৈৰার্তসকল হৈছে অসমৰ আদিম অধিবাসীসকলৰ অন্যতম। কৈৰার্ত ভাৰতীয় সংবিধানে প্ৰদান কৰা (১৯৫০) অসমত থকা মো঳াটা অনুসূচীত জাতিৰ অনুৰূপত এক অনুসূচীত সম্প্রদায়। অসমত থকা অন্যান্য অনুসূচীত সম্প্রদায় হৈছে (১) বাচফেৰ, (২) ভুইমালী বা মালী, (৩) বুতিয়াল-বনিয়া, (৪) ধুপি বা ধোবী, (৫) ডুগলে বাঢ়োলি, (৬) হীৰা, (৭) জাল কেণ্ট, (৮) জালো-মালো, (৯) লালবেগী, (১০) মহৱা, (১১) মেহতাৰ বা ভাংগী, (১২) মুঠি বা থষি, (১৩) নমশুদ্র, (১৪) পাতনি আৰু (১৫) সুতৰ্ধাৰ।

কৈৰার্তসকলৰ জিলাভিত্তিক জনসংখ্যা				
ক্র.নং	জিলাৰ নাম	পুৰুষ	মহিলা	মুঠ
১.	কোকৰাবাৰ	২,১৯৫	২,০৩৮	৪,২৯৯
২.	ধূৰী	৫,০৮৫	৪,৬৭০	৯,৭৫৫
৩.	গোৱালপুৰ	৫,২৪৪	৫,২৩১	১০,৪৭৫
৪.	বৰপেটা	৮,৫৬২	৮,৪৬২	১৭,০২৪
৫.	মৰিগাঁও	১১,০৮৩	১১,০১৫	২২,০১৮
৬.	নগাঁও	৫২,৭৪২	৫০,৮৭৯	১,০৩,৬২১
৭.	শেণিতপুৰ	২৫,৯৮৩	২৫,০৪৮	৫১,০৩১
৮.	লক্ষ্মীপুৰ	২৬,২৭৬	২৫,৩৮৮	৫১,৬৬৪
৯.	ধেমাজি	৮,৪২৮	৮,০৭৫	১৬,৫০৩
১০.	তিনিচুকীয়া	৮,০৭৬	৮,১৯৪	১৬,৮৭০
১১.	ডিঙুগড়	১৬,৩৬৯	১৫,৩০৭	৩১,৬৭৬
১২.	শিৰসাগৰ	১৪,৬৬৭	৫৮,০৮৮	২৯,০১১
১৩.	যোৰহাট	৩২,৬৭৯	৩১,৫৭০	৬৪,২৪৯

১৮.	গোলাঘাট	২২,৩৮০	২১,৬৪৫	৪৮,০২৫
১৯.	কাৰি আংলং	১০,০৮০	৯,২১৬	১৯,২৯৬
২০.	ডিমাহাটাৰ	২৭২	২৪৬	৫১৮
২১.	কাছাৰ	৩০,৭৬২	২৯,৩৩৮	৬০,১৫০
২২.	কৰিমগঞ্জ	১৫,১৮৩	১৪,৩১১	২৯,৬১৪
২৩.	হাইলাকান্দি	১,৩৫২	১,২২৬	২,৫৭৮
২৪.	বজাইগাঁও	৬,৮০০	৬,০৬১	১২,৮৬১
২৫.	চিৰাং	১,৫২৯	১,৪৫৯	২,৯৮৮
২৬.	কামৰূপ	১২,৪৭৮	১২,২৭২	২৪,৭৫০
২৭.	কামৰূপ (ম)	১২,৪০৭	১২,৩০১	২৪,৭০৮
২৮.	নলবাৰী	৮,৮৪৫	৮,৬৯৪	১৭,৫৩৯
২৯.	বাজাৰ	৫,৮৬৬	৫,৫৭১	১১,৪৩৭
৩০.	দৰৎ	৩,৭৬৮	৩,৮১৪	৭,৫৮২
৩১.	গুদালগুৰি	৩,৭৬৬	৩,৬০১	৭,৩৬৭

ওপৰোক্ত তালিকাকেইখনৰ পৰা এইচেটো স্পষ্ট যে কৈৰার্ত অসমৰ এক বৃহৎ সম্প্রদায়। ওপৰিবেশিক কালৰ পিছত অসমৰ কৈৰার্ত সম্প্রদায়ৰ জনসংখ্যা লক্ষণীয়ভাৱে বৃদ্ধি পাইছে। সামৰিক অসমৰ আটাইতকৈ জনবহুল অনুসূচীত সম্প্রদায়টো হৈছে কৈৰার্ত। ২০১১ চনৰ লোকপিয়ল অনুসৰি অসমৰ আটাইতকৈ কৈৰার্ত অধ্যুষিত জিলাখন হৈছে নৰ্গাও।

অসমৰ জাতীয় জীৱনত কৈৰার্তসকলৰ গুৰুত্ব

অসমৰ প্ৰাচীন জাতিসমূহৰ ভিতৰত কৈৰার্ত হ'ল অন্যতম। অসমৰ জাতীয় জীৱনৰ বিভিন্ন দিশ যেনে- সাহিতা, সংস্কৃতি, ভাষা, ধৰ্ম ইত্যাদি কৈৰার্ত সকলৰ অৱদান অপৰিসীম। বছতো পশ্চিতৰ মতে মৰীনাথ নামে এগৰাকী কৈৰার্ত কবিয়েই বৰ্থমগবাৰী অসমীয়া লেখক। সেয়েহে কৈৰার্তসকলক অসমীয়া লিপি বা বৰ্ণৰ সৃষ্টিকৰ্তা বুলি গণ্য কৰা হয়। এই সম্পৰ্কত সুতৰাম দাসে লিখিছে 'চৰ্যাপদ' বচয়িতা চৌধুৰীজন সিঙ্কাচৰ্যৰ ভিতৰত সৰহসংখ্যক কামৰূপ (অসম) বৰ কৈৰার্ত লোক মৰীনাথ বা মৎস্যেন্দ্ৰ নাথ (মটীমুৰং, লুইপা কৈৰার্ত লোক বুলি পশ্চিতসকলৰ অন্তৰ্ভুক্ত উল্লেখ আছে। এগুলোকে বচনা কৰা দোহা বা চৰ্যাপদ সমহেই অসমীয়া ভাষাৰ প্ৰথম নিৰ্দশন বুলি ঠারৱ কৰা হৈছে। বীষ্টায় সম্মুখ শতিকাৰ পৰা একাদশ শতিকাৰ

অসমীয়া ভাষার নির্দশন অর্থাৎ কৈবৰ্ত্তসকলেই অসমীয়া ভাষার বাহক। কিয়নো অসম বাজ্যত তেওঁদিয়া বিভিন্ন জনগোষ্ঠীয়ে নিজের নিজের ভাষা কৈছিল (দাস, ২০১১ : ৭)। মেদিনী চৌধুরীর মতে “অসমীয়া ভাষার মূল জাঙীভাল কৈবৰ্ত্তসকলেই লৈ আছিছিল (দাস, প্রাগোক্ত : ৭)। মেদিনী চৌধুরীয়ে কৈবৰ্ত্তসকলৰ সংস্কৃতিক আৰু বাজলৈতিক সচেতনতা, আধাৰিক জীৱন আৰি বিষয়ৰ ওপৰত আলোকপাত কৰিলিছিঁ, ‘কৈবৰ্ত্তসকল যিহেতে বৰ্তি নথাকাক লাগিলে, ভাৰতীয় সভ্যতা-সংস্কৃতিৰ আধুনিকতালৈ অতিক্ৰমনত কৈবৰ্ত্তসকলৰ অবৰাদন শৰ্কাবে স্বৰখযোগ্য।’ দাদাৰ শতিকালৈ কৈবৰ্ত্তসকলে দেশ শাসন কৰিছিল। বাজৰ বিৰহে বিশ্বেহ কৰিছিল আৰু বৰ্ণস্তুত নোহোৱাকৈয়ে গাঁওসভাৰ সদস্য হৈছিল। পূৰ্ব ভাৰত আৰু মূল ভাৰত (আগৰা ভাৰত বুলিও ক'ব পৰা হ'ব) বা মাজত আধাৰিক মননৰ সেতু এঙ্গেলোকেই বচন কৰিছিল বুলি ক'লো বিশ্বে ভুল কৰা নহ'ব। কৈবৰ্ত্তসকলৰ ধৰ্মশাস্ত্ৰ প্ৰণেতাৰসকলে ‘দ্বিজ’ উপাধি প্ৰাপ্ত কৰিছিল (চৌধুরী, প্রাগোক্ত : ৯৯)। অসমীয়া ভাষাক কথনশৈলীতো কৈবৰ্ত্তসকলৰ প্ৰভাৱ বিদ্যমান। উদাৰহণস্বৰূপে - অসমীয়া মাত্ৰ কথাৰ লেহেমীয়া অঢ়চ শৰ্তিমুৰু সুৰটো কৈবৰ্ত্তসকলৰ পৰাই অহা বুলি কোৱা হয়। কিছুমান সহেৱন সূৰক শব্দ মেনে পিতিইটি, বৌটি (মা বা মাই), দদাটি (খুড়াক), ককাইটি, (পেইটি ইত্যদিবিলাক কৈবৰ্ত্ত সমাজৰ পৰাই অহা বুলি কোৱা হয়। (দাস, সূত্ৰবাম, প্রাগোক্ত : ২০৯)।

অসমৰ সাতামপুরুষীয়া সমাজিক আচাৰ-অনুষ্ঠান বা লোক-সংস্কৃতিৰ বিভিন্ন উপাদানক সাৰাপৰিণী যোগাই সজীৱি কৰি বধাতো কৈৰার্তসকলৰ অৱদান অতুলনীয়। কৈৰার্তসকলেই সমায়ত সৰ্বপ্রথমে শৰদাহন কৰি সৎকাৰ কৰাৰ নিয়ম প্ৰণৱন কৰে। ইয়াৰ পূৰ্বে শৰ মাটিত পুতুল সমাধিৰ কৰাৰহে নিয়ম পঢ়চৰণ আছিল। (দেশ, পৰিশৰ্জনাতি, ২০১৭ : ১০)। আৰু অসমৰ জাতীয় উৎসৱৰ বিহুৰ স্বতন্ত্ৰতত্ত্বৰে যুগ যুগ ধৰি অসমীয়া সমাজত জনপ্ৰিয় কৰাতো কৈৰার্তসকলৰ ভূমিকা শলাগিলনীয়া। এটা প্ৰসঙ্গত পৰিশৰ্জনাতিতে সে লিখিছে, “নিঃসন্দেহে ঠাৰুৰ কৰিব পাৰি যে অসমীয়া বাঞ্ছি বিহুক আহোম স্বৰ্গদেৱে পোনাপথেৰে বংঘৰৰ বাকৰিতি প্ৰতিষ্ঠা আৰু স্থীৰূপি দিষ্ঠে কিন্তু বিহুৰ জন্মৰ ইতিহাসেই সৌৰীয়া। পৌৰাণিক কালৰ মেঘবীয়া লোকসকলৰ আছিল কৈৰার্তসকল। কোনো বৰিক, কোনো সদাগৰ, কোনো নাৰীবীয়া, কোনো গৰবীয়া ইত্থাদি। নিতে যে সকলো বৰ্তি আছে। সেয়ে কৈৰার্ত। কৈ মান বৰ্ত মানে বৰ্তি থাকে তেয়া গান্ধক ছেৱালীবোৰে পানী আনিবলৈ যায়, আৰু ডেকাহাঁতে ছেৱালীবোৱালৈ উদ্দেশ্য কৰি যোৱা নাম দিয়ে। ছেৱালীবোৰে তাৰ প্ৰত্যাতুৰ দিয়ে। এনেকোৱে প্ৰেম

নিরবেদন হয় আৰু যোৱা নাম ন্যূন-শীত কৰে। লাহে লাহে এনেকৈয়ে বিহুৰ সৃষ্টি হয়।
বিহুত ব্যৱহৃত ঢেল পেঁপ, ঢেকুৰাখানাৰ কোনোৱা কৈৰলত গৰতেই পেনণপথমে ব্যৱহাৰ
হৈছিল বুলি জনিব পৰা গৈছে। সেই বিষয়কৈ আমোৰ স্বৰ্গদেউৰে বৎসৱৰ বাকিৰিত
প্ৰতিষ্ঠা আৰু স্থীৰতি দি গৈছিল। আজিৰ বিহু আমি সহস্ৰ অসমে উপভোগ কৰিছোঁ।
(দাস, পৰশ্যজ্যাতি, থাগোৰ ১১০)।"

অসমীয়া ভাষার লগতে অসমীয়া সাহিত্য বিকাশে ক্ষেত্রতো কৈবৰ্ত্তকলৰ
অবদান আছিল অতি উন্মত্তমানৰ। মীলনাথ নামে কৈবৰ্ত্তক বিদিগৰাকীৰ্তি প্ৰথম অসমীয়া
কৰিব বুলি বহুতো পণ্ডিতে মতপোষণ কৰে। মীলনাপই চৰ্যাগীতিৰ বচনা কৰাৰ উপৰিবিশেষ
‘কামশাস্ত্ৰবৰ্ণনিক’ আৰু ‘বাহ্যাস্ত্ৰ বৈকীচিত্ৰ বচনোপদেশ’ নামৰ দুনৰ গ্ৰন্থ বচনা
কৰিছিল (পৰশুমণি, প্ৰাগোক্ত ১১০)। ‘শূন্য পুৰাণ’ৰ বচন্যতা বাম দিঙ্গো এগৰাকী
কৈবৰ্ত্ত আছিল। নাৰবীয়াসকলে পৰিৰেখণ কৰা ভাস্ত্ৰিলাল গীতসমূহে কৈবৰ্ত্তসকলেই
বচনা কৰিছিল। এই গীতসমূহ বৰ্তমান যুগতো অতিকো জনপ্ৰিয়। নিধিৰাম কেওণ্ট
(মৃত্যু ২৮ জানুৱাৰী, ১৮৭৩) নামে কৈবৰ্ত্ত এগৰাকীয়ে প্ৰথম অসমীয়া আলোচনী
‘অৰূপোদাই’ত প্ৰবক্ষপাতি বচনা কৰিছিল। নিধিৰামে শ্রীষ্টন ধৰ্ম প্ৰগ্ৰহ কৰি নিধি সেভি
ফাৰৱেল নাম দৈছিল। তথেতে দুখন ইৎবাজী গ্ৰহ অসমীয়ালৈ অনুবাদ কৰিছিল।
নিধিৰামে ১৮৬৫ চনত ভাৰতীয় দণ্ডবিধি আইন নামে এখন শঙ্খ প্ৰকাশ কৰাৰ উপৰিবিশেষ
‘পদাৰ্থ বিদ্যা সাৰ’ শীৰ্ষক এখন গ্ৰন্থ প্ৰকাশ কৰিছিল। ‘অৰূপোদাই’ প্ৰকাশ হোৱা
প্ৰেছেৰ যাৰতীয় সকলোবিলক কাৰেই তেওঁ কৰিছিল। তথেতে ত্ৰাউন চাহকৰ ‘
Anglo-Assamese Dictionary’ বচনা কৰাত বিভিন্ন ধৰণে সহায় কৰিছিল(শৰ্মা,
২০১০ : ১৯)।

শংকবন্দের প্রার্থিত একশবণ হইলাম ধমত কৈর্বর্তসকলক এক বিশেষ শুভ্রত্ত আছে। পদ্মদশ শতিকার কামকৃপ অসমত কৈর্বর্তসকলক লৈয়ে শংকবন্দের আক মাধবদেরে একশবণ নামধর্ম প্রচার করিছিল। শুকজনাই যে কৈর্বর্তসকলক অতি আত্মিকতারে ভাল পাইছিল সেই কথা তথেখের দ্বারা অনুদিত ভাগরতৰ দ্বাদশ কন্দনত সুন্দরকে প্রতিক্রিয়িত হৈছে-

শুদ্ধসূব অনেক কৈকৰ্ত্ত আদি করি
অন্তর্জ সবেও ভজিবেক মহাহৰি
অপ্রয়াসে লভিবে ভক্তি মহাজ্ঞান
এতেকে কলিত শৃঙ্খ কৈকৰ্ত্ত প্রধান।
(ত্রীমুষ শংকুবৰ্দেশের ভাগরূত, ১৯৬৭ : ১৩৯৯)

‘শৎকর্বদের প্রথম চারিজন শিয়াই আছিল অনুসূচিত সম্প্রদায়’র (১) ইবিদাস বানিয়া (২) ভীমা কৈরার্ত বা ভবানল্দ (৩) কৈরার্ত গঙ্গিয়া গোবিন্দ আর (৪) লক্ষণ বানিয়া। শ্রীমন্ত শৎকর্বদেরে তীর্থ প্রমাণ করিবলৈ যাওঁতেই শিলঘাটের নদীয়াল ভীমা ভবানল্দ, গঙ্গিয়া গোবিন্দ, লক্ষণ বানিয়া, ভেরোৱা দাস বানিয়া আদি লোকসকলক লগতে গৈছিল বুলি বিভিন্ন শুরুচরিত্ব পৰা জনা যায়। তদুপরি নদীয়াল শিয়াসকলেই যে নাও বাই গৈছিল সেই কথা সহজে অনুমোদ। তীর্থ প্রমাণ পৰা উভতি আছি ভাওনা পতাব সময়ত ভীমাক বাবন, গঙ্গিয়া গোবিন্দক গায়ন আৰু লক্ষণক ওজা বাব দিলো। (বেজবৰকতা, প্রাগোক্তি ৫৫)। কৈরার্তসকলে নামধর্মৰ প্রচার আৰু প্ৰসাৰত অগ্ৰণী ভূমিকা লোৱাৰ লগতে ইয়াৰ লগত জড়িত বহুতো গঠনমূলক কামত ঋতী হৈ ধৰ্মটোক অধিক গণমুখী কৰি তোলাত সহায়ক হৈছিল। এই প্ৰসংগত ইছমাইল হৈছেইনে লিখিছে ‘শৎকর্বদেৱ অনেক কৈরার্ত শিয়াৰ দ্বাৰা থান-প্ৰার্থনাগৃহ আদিও নিৰ্মাণ কৰাৰ প্ৰাণ পোৱা যায়। অনেক কৈরার্ত লোকে শেষি, ভকত আদি বাবো পাইছিল। মাধৰদেৱ, গোপালদেৱ, অনিকৰ্কনদেৱ আদিৰ দিনতো এই পৰম্পৰাৰা প্ৰচলিত আছিল। এনেদেৱে ধৰ্ম সাধনা আৰু সামাজিক-সাংস্কৃতিক জীৱনত কৈরার্তসকলক উচ্চহৃন দিয়াৰ মাজেৰে সৎকৰ্বদে, মাধৰদেৱ আদিয়ে একশৰণ নামধর্মক গণধৰ্মৰ বৰ্ক দিছিল। ‘কথা শুৰুচৰিত’ ত উল্লেখ থকামতে শৎকৰ্বদেৱে যেতিয়া বৰদেৱোৱা এৰি গাংমৌ, কোমোৰকাটা, বেলগুৰি, চুগপোৱা, পটোবাটুসী আদিলৈ গৈ থান পাতি ধৰ্ম সাধনা কৰিছিল সেই সময়ত আন জাতি-গোষ্ঠীৰ ভক্ত শিয়াৰ সৈতে কৈরার্ত সমাজৰ পূৰ্ণাঙ্গ কৈরার্ত, ভীমা কৈরার্ত (ভবানল্দ), গোবিন্দ কৈরার্ত (গঙ্গিয়া), বৰানল্দ (বামাই গৰুখীয়া), ভীৰাম কৈরার্ত, বাগৰি মাঝি, সোদৰ মাঝি, গেৰেলা বাটৈ কৈরার্ত, টোকীয়া মাঝি আদিও একেলগে এক বাহাত আছিল। মাধৰদেৱ হেনো তেওঁৰ মাত্ৰ সকা঳ চোকীয়া মাঝিৰ ঘণ্ট কৰিছিল। (হৈছেইন, প্রাগোক্তি ৫৩৪)।

একশৰণ নাম ধৰ্মৰ সৈতে সততে চিত হোৱা এটি নাম হৈছে বাধিকা শাস্তিৰ সতী বাধিকা। এইগৰাকীৰ মহীয়সী কৈরার্ত নাৰী বুলি গণ্য কৰা হয়। শৎকৰ্বদেৱৰ শিয়া বাধিকাই হেনো নিজ সতীতৰ শুধে মহাপুৰুষ গৰাকীৰ উপদেশমৰ্মে বৰদেৱোৱাহিত টেমুৱানীজান ভেটি দীৰ্ঘস্মিন্নীয়া বান সময়স্বৰ পৰা বাইজক সকাহ দিছিল। ইয়াৰ বাবেই সেই জান শাস্তিজান নামেৰে জনাজাত হয়। বাধিকাৰ প্ৰসংগ মূলতঃ চৰিতপুথিসমূহত পোৱা যায়। এই চৰিত পুথিসমূহৰ অন্যতম ইল গুৰু চৰিত কথা, বামাকৰণ ঢাকুৰৰ ‘গুৰু চৰিত’, দীৰ্ঘনাথ বেজবৰকুৱাৰ ‘বৰচৰিত’, পুৱাৰাম মহাত্ম বৰদেৱোৱা গুৰু চৰিত’, দ্বাৰিকানাথ দিজৰ ‘সন্তুৱালী’ আদি। সতী বাধিকাই এগৰাকী প্ৰকৃত

শিয়া হিচাপে নামধৰ্মৰ প্ৰচাৰৰ বাবে কিছুমান ভক্তিমূলক মীত বাটি গাই ফুৰিছিল (হৈছেইন, প্রাগোক্তি ২৩)।

আধুনিক অসমতো একশৰণ নামধৰ্মৰ ধৰ্মজ্ঞাবাহ হিচাপে একাংশ কৈরার্তই অনবদ্য অগ্ৰবঢ়াই আহিছে। কৈরার্তকুলত জ্ঞানহৃণ কৰা আধুনিক অসমৰ এগৰাকী স্বনামধৰ্মৰ নীতি, আদৰ্শসমূহ জনমানসত প্ৰচাৰ আৰু প্ৰসাৰ কেৱত যি ভূমিকা লৈছিল তাৰ বাবেই প্ৰথ্যাত। অসম চৰকাৰৰ শৎকৰ্বদেৱ বৰ্ষা প্ৰাপক (২০০১) ইলাৰাম দাস আদিতে শ্রীমন্ত শৎকৰ্বদেৱ সংঘৰ উপ-পদাধিকাৰৰ পদত থাকি নিজ দায়িত্ব নিয়াবীকৈ পালন কৰিছিল। কিন্তু পাহালৈ কিছুমান ধৰ্ম সম্পৰ্কীয় বিষয়লৈ সংঘৰ সৈতে মত-বিৰোধ ঘটে। ইয়াৰ বাবেই তেওঁ সংঘৰ পৰা আঁতিৰি আহি ১৯৭৩ চনত ‘একশৰণ ভাগৰতী সমাজ, অসম’ নামে এক সংগঠন গঢ়ি তোলে। উল্লেখ্য যে ইলাৰাম দাসৰ একশৰণ নামধৰ্ম সম্পৰ্কে জ্ঞান-গতীৰত তথা শৎকৰ্বদেৱৰ নীতি-আদৰ্শ জনমানসত প্ৰচাৰ আৰু প্ৰসাৰ কেৱত লোকা ফলপ্ৰসূ প্ৰচেষ্টাৰ বাবেই তেওঁৰ অনুগামীসকলে তেওঁক একশৰণ ভাগৰতী সমাজৰ সৰ্বকাৰৰ আচাৰ্যা হিচাপে স্থিৰতি দিছে। তেওেতৰ বাগৰতৰ অনাতম আৰক্ষণীয় বিশাটো হৈছে বাকপুটা। তেওেতৰ বাগৰতৰ আনকি বাগৰীৰ নীলমণি ফুকনেও ভূমিসী প্ৰশংসা কৰিছে। নীলমণি ফুকনদেৱৰ ভাষাত, “অসমৰ লোকে মোক বাগৰীৰ বুলি কয়। প্ৰকৃততে ইলাৰাম বোপাৰ ভাষণ নুশুনা সকলেহে মোৰ ভাষণ শুনি এই দৰে গয়। মই গৌৰবোৱে ঘোষণা কৰিব পাৰো যে অসমত এজনেই বাগৰীৰ আছে, সেইজন হ'ল ইলাৰাম দাস, মই তেওঁৰ তুলনাত বাগৰীৰ নহয় (স্প঳ালী দাস বিবৰিত ‘আচাৰ্যা ইলাৰাম দাস ৩ জীৱন আৰু কৃতি, ২০১৮ ৪ ৪০) নামে প্ৰস্থথনত গুৱেশৰ কৈৰার্তই লিখি ‘সংগ্ৰামী প্ৰিণ্ট আচাৰ্যা ইলাৰাম দাস’ শৰ্মীক এক প্ৰবন্ধৰ পৰা উদ্বৃত্তি দিয়া হৈছে। প্ৰবন্ধটি বামচন্দ্ৰ ডেকাৰ দ্বাৰা সম্পাদিত অযুত বৃক্ষ আচাৰ্যা ইলাৰাম দাস ৩ শ্ৰাঙ্গলি প্ৰহৃত (পৃঃ ১৬৪ প্ৰকাশিত হৈছে)।

ইলাৰাম দাসক বিভিন্ন দৃষ্টিকোণৰ পৰা মূল্যায়ন কৰি নৰেন্দ্ৰ নাথ কেওটে লিখিছে “শ্ৰীদাসদেৱৰ ভাষা প্ৰাণৰত আৰু প্ৰাঞ্জল। তেওেতৰ ভাষণসমূহৰ বিষয়বস্তু তত্ত্বগুৰু, ভাষা বলিষ্ঠ, প্ৰাঞ্জল আৰু শৃতিমধুৰু। ভাষণৰ বক্ষনিষ্ঠতা, শৃতিমধুৰুতা, কথন-ৰীতি, প্ৰাণংগিকতা আৰু যুক্তিযুক্ততাৰ পৰিচয় দণ্ডনা জুৰি তন্ময় কৰি বাধি। এয়ে তেওেতৰ নিজ স্ব বাগৰতী আৰু বৈশিষ্ট্য। তাৰিখ, দৰ্শন, মহাপুৰুষীয়া ধৰ্ম-সংকুতিৰ বিষয়ে দুকুৰি বছৰ ধৰি ভিন ভানত দি আহা বক্তৃতাৰ মূলে তেওেতৰ

তত্ত্বদর্শী লোক হিচাপে প্রতিষ্ঠা করিলে। তেখেতৰ সাহিতা কৰ্ম থাওকতে পোৱাত যথক্ষিপ্ত। প্ৰায়বোৰ সৃষ্টি-কৰ্ম তথা প্ৰবন্ধ সাহিতা সৃষ্টিগ্ৰহৰ পাততে প্ৰায় সীমাবদ্ধ। আনহাতে বাণীবদ্ধ কৰি থোৱা হাজাৰোৱে অধিক কেচেট সম্পাদনা কৰিব পাৰিলৈ বিগুল সঞ্চাৰ বাইজৰ হাতত পৰিব। এইবোৰ বস্তু গৱেষকসকলৰ বাবে আপুৰুগীয়া সম্পদ হ'ব। তেখেতৰ শ্ৰেষ্ঠতম বৰঙলি আধিক টুকুৰ ভায়াসহ মাধবপুৰুষৰ নামাঘোষা'ৰ সম্পাদন। তত্ত্বজ্ঞ আৰু ভক্তপূৰ্ণ সকলৰ বাবে তেখেতৰ সম্পাদিত 'নাম-ঘোষা' খন বিৰল সম্পদ। ইয়াৰ বাহিৰে 'পালনাম তত্ত্ব' আৰু সময় বিশেষে পাঠ কৰাৰ লিখিত ভাষণসমূহ লেখৰ বৰঙলি। তেখেতৰ একান্তনামধৰ্মৰ সাধক (কেওড়, ২০০২ : ৩৪)। ইলাৰাম দাসে একশৰণ ভাগৱতী সমাজ, অসমৰ জৰিয়তে নাৰী সৰলীকৰণৰ দৰে এক কঠিন উদ্যোগেো লৈছিল। এই প্ৰসংগত সোণালীৰ বৰা হাজবিকাই লিখিছে, “তেখেতৰ বাক্তিতৰ আন এটা দিশ হ'ল মহিলাসকলক উদ্গণি দিয়া। যুগে যুগে বক্ষিতা, অৱহেলিতা, নিজৰ সংকেত তথা ইন্মানতাৰ সীকাৰ হোৱা আইসকলক ভক্তি সাধনৰ চূড়ান্ত স্থৰলৈকো দীক্ষিতা হ'বলৈ অনুপ্ৰাণিত কৰিছিল (প্ৰাগোক্ত : ৪৫)।” তেওঁ পুনৰ লিখিছে, “তেখেতৰ মুখত অনায়াসে ধৰণিত হৈছিল সকলো মহিলাক সংগঠিত কৰি সাধাৰণ শিক্ষা, সামাজিক শিক্ষা, সাংসাৰিক তথা আধাৰিক শিক্ষাবে শিক্ষিত কৰি পুৰুষৰ সমৰ্পণ্যালৈ উন্নীত কৰা আৰু ইয়াৰ জৰিয়তে এটা মহিলা সংগঠন'সৃষ্টি' কৰাৰ কথা। এই পৰিকল্পনাৰ বাস্তৱ কৰায়ন হৈছে সতী বাধিকা মাতৃ সমাজ, অসম'ৰ জৰিয়তে (প্ৰাগোক্ত : ৪৫)।”

ইলাৰাম দাসৰ অসমৰ সমাজ জীৱন, যুৱ প্ৰজন্ম, নাৰী সমাজ আৰু আধাৰিকতাৰ দিশত যোগোৱা আৱদনৰ বিষয়ে স্বপ্নলী দাস বৰাই এইদৰে লিখিছে, “একশৰণ ভাগৱতী সমাজ, অসমৰ আচাৰ্যা পদ অলংকৃত কৰি ইলাৰাম দাসে মহাপুৰুষীয়ে ধৰ্মপ্রাচাৰ-প্ৰসাৰত মনোনিবেশ কৰাৰ লগতে সমাজ-সংস্কাৰৰ দিশতো এক বিশেষ ভূমিকা গ্ৰহণ কৰে। সমাজত প্ৰচলিত তৈ থকা কু-সংস্কৰণসমূহ আৰবদলৈ তেখেতে অহোপুৰুষৰ্থ কৰে। মাদক দ্ৰব্য নিবাৰণ, অস্পৃশ্যতা বৰ্জন, অসৰ্ব বিবাহ, পিছপৰা জাতি-জনজাতিসকলৰ উন্নয়ন, স্তৰী শিক্ষাৰ প্ৰসাৰ, জাতীয় ঐক্য, সংহতি বৰ্ক্ষা কৰা ইত্যাদি দিশত অভূতপূৰ্ব বৰঙলি আগবঢ়ায়। মহাপুৰুষ শক্তিৰ দৰে আদৰ্শৰে যুৱ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলৰ আধাৰিক আৰু নৈতিক উৎকৰ্ষ সাধনৰ অৰ্থে ১৯৭৯ চনত সংৰো অসম তক্ষণ বিদ্যাৰ্থী সমাজ' নামৰ এটি যুৱ অনুষ্ঠানৰ জন্ম দিয়ে। এই অনুষ্ঠানটি গঠনৰ মূল লক্ষ্য হ'ল- অসমৰ উঠি আহা যুৱ প্ৰজন্মাই যাতে নৈতিক স্থলৰ ঘাটি বিপৰ্যে পৰিচালিত হৈ সমাজৰ ক্ষতিসাধন নকৰে, হতাশাগত হৈ হিংসাৰ পথ বাছি

লৈ সামাজিক বিশ্বাসৰ হালে অসমৰ কিছুমান অঞ্চলত শংকৰদেৱৰ প্ৰতিষ্ঠিত নৰ বৈষ্ণৱ ধৰ্মৰ প্ৰতি এক নতুন জোৱাৰ সৃষ্টি হয়। শ্ৰীমত শংকৰদেৱৰ সংঘ আৰু একশৰণ ভাগৱতী সমাজ, অসমৰ উদ্যোগত এই অঞ্চলসমূহত এই ধৰ্মৰ প্ৰভাৱ পৰিবেলৈ ধৰে। আনহাতে কৈৰার্ত সমাজত ইয়াৰ সমাদৰৰ অধিক হৈছিল। সেইসুতোৱে কৈৰার্তসমাজৰ পৰা বহতো বৈষ্ণৱ প্ৰেমী লোকৰ সৃষ্টি হৈছে। অৱশ্যে এই সকলোৰেৰ মূল্যায়ন এই লেখাৰ জৰিয়তে সন্তোষ হয়। তথাপি এগৰাকী বৈষ্ণৱৰ বিবায়ে সংক্ষিপ্তভাৱে হ'লো আলোকপাত কৰাৰ প্ৰয়োজন আছে। তেখেতৰ হৈছে দশশশ কামৰূপ অঞ্চলৰ অন্তৰ্ভুক্ত কুৰুবৰাবাৰ শুক্ৰেৰ মহন্ত (জন্ম ১৯৩৬)। তেখেতৰ আনুষ্ঠানিক শিক্ষা হৈছে মাথো প্ৰাথমিক বিদ্যালয় পৰ্যায়ৰ। শুক্ৰেৰ মহন্ত আচাৰ্যা ইলাৰাম দাসৰ আশীৰ ধন্য। দাসদেৱৰ সহস্পৰ্শলৈ আহিয়েই মহন্ত নামধৰ্মত দীক্ষিত হয়। এগৰাকী ভাৱতী, ভাগৱত বিশ্বেষক, নামপ্ৰসংগ, বৰগীতি, ভট্টিমা পৰিৱেশক হিচাপে তেওঁৰ অনন্য প্ৰতিভা সমগ্ৰ অসমতেই প্ৰদৰ্শন কৰিবলৈ সন্দৰ্ভ হৈছে। একশৰণ ভাগৱতী সমাজৰেই এক অন্তৰ্ভুক্ত অনুষ্ঠান হৈছে 'শংকৰ গুৰু সেৱা সমাজ কলা-কৃষ্টি প্ৰচাৰ কেন্দ্ৰ'। এই অনুষ্ঠানৰ জন্মদাতা হৈছে শুক্ৰেৰ মহন্ত। এই গৰাকী একনিষ্ঠ বৈষ্ণৱ সাধকৰ দ্বাৰা পৰিচালিত দশাৰতাৰ নৃতা আৰু শ্ৰীকৃষ্ণৰ বিশ্বকূপ প্ৰদৰ্শনৰ জৰিয়তে অসমৰ বিভিন্ন অঞ্চলত বিশেষ সমাদৰ লাভ কৰিবলৈ সন্দৰ্ভ হৈছে। একশৰণ নামধৰ্ম বিষয়ক কেইবাখনো পুঁথি বচন কৰিও অসমৰ বৈষ্ণৱৰ সাহিত্যৰ ভৱালভৈ অহিক্ষা যোগাইছে। তেখেতৰ দ্বাৰা বচিত আজি পৰ্যন্ত হৃষ্যখন প্ৰয়োজন হৈত ইতিমধ্যে প্ৰকাশ পাইছে। এইকেইখন হৈছে 'শ্ৰীমত শংকৰ বন্দনা', 'বাসলীলা বহস্য', 'পালনামৰ মহিমা কীৰ্তন', 'শ্ৰীকৃষ্ণৰ জন্ম বহস্য', আৰু বাধিকা শাস্তি। হৃষ্যবছৰীয়া অসম আন্দোলনত আৰু আন্দোলনকাৰীসকলক অনুপ্ৰেৰণা যোগাই তেওঁ বচন কৰিছিল জয় আই অসম বন্দনা'। আটাইকেইখন প্ৰয়োজন হৈত পদ্য ছদ্মত বচিত। ইয়াৰ উপৰিও তেওঁৰ দ্বাৰা বচিত আন আঠখন প্ৰয়োজন এতিয়াও প্ৰকাশিত হোৱা নাই। এইকেইখন হৈছে 'শ্ৰীকৃক লীলা কীৰ্তন', 'শ্ৰীকৃষ্ণজীলা কীৰ্তন, গীতাৰ ভক্তিযোগ, গীতাৰ মাহাত্মা, চতুৰ্বিশ্বতি অবতাৰ সৃষ্টি', 'ইলাৰাম বাপ সুৰূপ গীত' (আচাৰ্য প্ৰণাম), 'ডো ভূপেন হাজৰিকা শুকৃতি গীত' আৰু ডো বি আৰ আৰ্দেকাৰ সুৰূপ গীত'। শ্ৰীকৃষ্ণ, শংকৰদেৱৰ গুণানুকীৰ্তনৰ

লগতে জাতীয় প্রেমের ভাবে তেওঁর সৃষ্টিত বিদ্যমান। নামধর্মের আধাৰত কেইচিমান অভিমন্ত ন্যূত্য উত্তোৱন কৰি মহান্তই অসমৰ বৈষ্ণবৰ সংস্কৃতিটোল অনুলো বৰঙণ আগবঢ়াইছে। এই ন্যূতাকেইটা হৈছে, দশমুক্তিৰ দ্বাৰা দশ অৱতাৰ ন্যূত্য, গীতাৰ বিশ্বকূপ দৰ্শন, ভাগবতৰ মোহিনী কৃপ দৰ্শন, কীৰ্তন ঘোষণ শ্যামস্ত হৰণ ন্যূত্য, বাধাৰ কৃষ্ণ দৰ্শন ন্যূত্য, ক্রীমস্ত শ্বেত-মাধুৰ মিলন ন্যূত্য, ব্যাস-নৰদ সংবোদন ন্যূত্য (ভাগবতৰ জন্ম)। তেওঁতো উদ্বোগতেই মহাপুৰুষ শ্বেতবৰদেৱ আৰু মাধুৰদেৱ জন্মজয়ন্তী উপলক্ষে অনুষ্ঠিত হোৱা শোভাযাত্ৰাৰ প্রতিবছৰে বিশ্বকৃপ প্ৰদৰ্শন কৰা হয়। শ্বেতবৰ কজা-কৃষ্ণৰ অক্ষয় সাধক শুক্ৰৰ মহান্তক ২০১৯ চনত অসম চৰাবে শিল্পী প্ৰেসভন আগবঢ়াইছে।

ভাৰতৰ স্থানীয়া আন্দোলনতো অসম ভূমিৰ কৈৰাত্তসকলৰ ভূমিকা কোনোওথে কম নাছিল। এই সংগ্ৰামৰ বিভিন্ন পৰ্যায়ত বিশেষজ্ঞক মহায়া গান্ধীয়ো আহুন জনোৱা কাৰ্যসূচী সমূহত কৈৰাত্তসকলে অক্ষয় সৈনিকৰ দনে ঝীপিয়াই পৰিছিল। সহজ-সৰল অথচ স্থানীয়তাকাৰী কৈৰাত্তসকলে ব্যক্তিগত স্বার্থ পৰিবহি পিকেটিং, বিদেৱী সামগ্ৰী বৰ্জন, অনশন আদি বিভিন্ন কাৰ্যসূচী সক্ৰিয় অংশগ্ৰহণ কৰি কাৰাবাস পৰ্যাণ খাটিবলগা হৈছিল। অসমৰ প্ৰায়বিলাক জিলাৰ পৰা কৈৰাত্ত মুক্তিমুঁজাৰৱে আন্দোলনৰ বিভিন্ন কাৰ্যসূচী অংশগ্ৰহণ কৰি কাৰাবাস খটিৰ তথ্য চৰকাৰী নথি-পত্ৰসমূহত পোৱা যায়। ড০ জীতেন দাসে এইক্ষেত্ৰত কিছু তথ্যভিত্তিক কথা লিখিছে। তেওঁতো লিখনিত প্ৰকাশ যে দক্ষিণ কাৰ্মকাৰৰ অঙ্গত বুকুৰমাৰী অঞ্চলতো মহায়া গান্ধীৰ আহুন মাৰ্ম হোৱা অসহযোগ আন্দোলনৰ প্ৰভাৱ পৰিছিল। ড০ দাসে Report of the enquiry Committee of Freedom Fighters, Govt of Assam ব তথ্যাল ভিত্তিত লিখিছে, “বুকুৰমাৰী অঞ্চলত অসহযোগৰ এই আন্দোলনৰ প্ৰতি ফিলকলে প্ৰভৃত সঁহাৰি জনাইছিল, সেইসকলৰ ভিত্তিত অসম চৰকাৰৰ দ্বাৰা প্ৰকাশিত প্ৰতিৰেনত অমি দুগবাৰী শ্ৰদ্ধেয় স্থানীয়া যোদ্ধাৰ নাম গাঁও-সৰুৰাম দাস (নদীয়াল), বুকুৰমাৰী আৰু মুকুদ চন্দ্ৰ টোখুৰী, জীয়াকুৰ, বুকুৰমাৰী” সৰুৰাম দাস (নদীয়াল)। এই আন্দোলনত ভূমিকাৰ বিষয়ে ক'বলৈ গৈ ড০ দাসে লিখিছে, “ভাবি ভাল লাগে যে দেশৰ স্থানীয়া বংলৈ বুকুৰমাৰীৰ সুপুত্ৰ সৰুৰাম দাসৰ দৰে এজনা লোক গোলাই আহিছিল, যাক সমাজে তথ্য কথিত নিম্ন জাতিৰ লোক বুলি কয়। বুকুৰমাৰীত পিছে এই নিম্ন জাতিৰ সৰুৰাম দাসেই আছিল অসহযোগৰ অন্তৰ্ম হোতা, অক্ষয় গান্ধীভৰ্ত। গান্ধী আৰু দেশভক্তিৰে হৃদয় তেওঁৰ উপচি আছিল। সেইবাবে বাইজৰ হৃদয়ে হৃদয়ে তেওঁ স্থানীয়া বাণীৰ বীজ সিচি ফুৰিছিল। ফলত বৃটিচ চৰকাৰৰ

কোপ-দৃষ্টিত পৰিছিল। ১৯২১ খ্রী বৰ্ষৰ ডিচেম্বৰৰ দিনাখন তেওঁক চাৰিমাহৰ সশ্রম কাৰাবাসৰে দণ্ডিত হৈছিল।” তেওঁ পুনৰ লিখিছে, “স্থানীয় যে সৰুৰাম দাসেই হ'ল স্থানীয়া সংগ্রামত বুকুৰমাৰী অঞ্চলৰ পৰা কাৰাবাস খটা প্ৰথম স্থানীয়া সংগ্রামী। তেওঁক বুলিব পাৰি ‘বুকুৰমাৰী’ ব'গান্ধী (দাস, ২০১৩ : ১২১)।

তসইযোগ আন্দোলনৰ লগতে ১৯৩০-৩২ চনত সংঘটিত হোৱা আইন অমান্য আন্দোলনতো বুকুৰমাৰী অঞ্চলৰ অন্ম এগৰাকী কৈৰাত্ত জড়িত হৈ পৰিছিল। তেওঁতো নাম হৈছে বাজধৰ কলিতা (কৈৰাত্ত)। তেওঁতো আছিল বুকুৰমাৰী অঞ্চলৰ অনুগত আমতলা গাঁৰৰ। এনে উৎসৱ ভিত্তিতে ড০ দাসে লিখিছে যে, বাজধৰ কৈৰাত্তই ১৯৩০ চনত পলাশবাৰীত পিকেটিং কৰাৰ অপৰাধত তিনিমাহ অৰ্থাৎ মুঠ ছমাহ কাৰাবাস খাটিবলগা হৈছিল। ড০ দাসে আন এক গুৰুত্বপূৰ্ণ কথা লিখিছে যে বাজধৰ কৈৰাত্ত আদিতে কলিতা উপাধিধৰী। কিন্তু সেই সময়ৰ প্ৰথা অনুসৰি তেওঁতো কৈৰাত্ত ছোবান্তী বিয়া কৰোৱা বাবে বাজধৰ কৈৰাত্ত হৈ পৰিছিল (প্ৰাগোত্ত, দাস ২০১৩ : ১২)।

এনেদৰে বৃহৎ অসমীয়া জাতিৰ এক অবিছেদ্য অংগ হৈছে কৈৰাত্ত সম্প্ৰদায়। কৈৰাত্তসকলক প্ৰাগৈতিহাসিক যুগৰ পৰা আধুনিক যুগলৈ বিভিন্ন পৰিপ্ৰেক্ষিতত অধ্যয়ন কৰিব পৰা যায়। দৰাচলতে মীলনাথৰ পৰা সুখাকষ্ট ড০ ভূপেন হাজৰিকালৈ বছতো চিৰনমসা কৈৰাত্ত অসমৰ সমৃদ্ধ কৰাৰ নিৰ্দশন পোৱা যায়। অৱশ্যে কিছুক্ষেত্ৰত যে কৈৰাত্ত ইতিহাস লিখিবলৈ যাওতে লেখকৰ দ্বাৰা অতিৰঞ্জিত বা বিকৃত হৈছে। সেইটোক একেবাৰে ন্যূই কৰিব নোৱাৰিব। সেয়োহে কৈৰাত্তসকলৰ ওপৰত এক ইতিবাচক, আৱেগ বিৰোজিত, যুক্তিমিভৰ অধ্যয়ন হোৱাটো আজিৰ সময়ৰ দাবী।

প্ৰসংগ পুঁথি :

- বৰুৱা, হেমচন্দ্ৰঃ হেমকোষ, গুৱাহাটী, ২০১৫
- চলিহা, সুমত্রঃ আধুনিক অসমীয়া শব্দকোষ, ডিএণ্ড্ৰ, ১৯৮৮।
- বেজবৰুৱা, দেবেন্দ্ৰ কুমাৰঃ ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকাৰ কৈৰাত্ত জাতিৰ কলিকতা, নলবাৰী, ১৯৯৭
- দাস, সুতৰামঃ কৈৰাত্ত জাতিৰ কলিকতাৎ (সমাজ আৰু সংস্কৃতি), হাওৰাঘাট, কাৰ্বি আংলঃ-২০১৫
- তৰ্কিবত্ত, শ্ৰীমুক্ত পথগাননঃ মনুসংহিতা, কলিকতা, ১৯৯৩
- নেওগ, হৰিপ্ৰসাদ, গণে, লীলা (সম্পাদনা আৰু বৰচনা)ঃ অসমীয়া সংস্কৃতি, গুৱাহাটী, ২০০৩

- বৰুৱা, গুণাভিবাম : আসাম বুৰঞ্জী, গুৱাহাটী, ২০১২
- Sarma,Satyendranath:ASocio-EconomicandCulturalHistory of Assam, Guwahati 2001.
- চৌধুরী,মেদিনীঃসৰ্বভাৰতীয়ভাষ্টি-আন্দোলন আৰুশংকৰদেৱৰমূল্যায়ন, গুৱাহাটী, ২০০৭
- Robinson, William:ADescriptiveAccountofAssam,Guwahati, 1841, Re-print 1975
- Allen, B.C.: District Gazetteer of Kamrup, Guwahati, 1905
- দাস,প্ৰশ়ঞ্জেজ্যতি :কৈৰার্তসকলৰ পুকুৰা ইতিহাস 'আমাৰ অসম' কাকতৰ অসমীয়া পৈমিক বাতৰিত প্ৰকাশিত এক প্ৰবন্ধ, সম্পাদনা-প্ৰশাস্তি বাজণুৰ, গুৱাহাটী, ২০১৭
- Sarma,Chandana:TheKaibartas(AstudyonSocio-Economic Life in three villages in Assam), Guwahati, 2010.
- শ্রীমন্তশংকৰদেৱ,গোপালচৰণ,জয়নাৰায়ণ,কল্পচন্দ্ৰ,বিষ্ণুভাৰতী,চন্দ্ৰদেৱ, বঢ়াকৰ, অনিকজ্ঞ দেৱ, শ্রীচন্দ্ৰ ভাৰতী, কেশৱচৰণ আৰু অনন্ত কল্পলী, শ্রীমন্তগৱত (সম্পূৰ্ণ), সম্পাদক-হৰিনাৰায়ণ দন্তবৰুৱা, নলবাৰী, ১৯৬৯।
- হোছেইন,ইছাইলঃশ্রীমন্তশংকৰদেৱআৰুৰাধিকাশান্তি,গুৱাহাটী, ২০১৪।
- দাস, স্বপ্নালী : আচাৰ্য ইলাৰাম দাস : জীৱন আৰু কৃতি, গুৱাহাটী ২০১৮
- বৰুৱা, দয়ালকৃষ্ণ (সম্পাদনা) : ভূমিৰ পৰা ভূমালৈ, নগাঁও, ২০০২
- কলিতা,ভোলাঃসৰ্বজ্ঞেজ্যতি,সোগালীজয়ন্তীসৃতিগ্রন্থ, ২০১৩ বৰ্ষ, ৰোহিণী কুমাৰ চৌধুৰী উচ্চমাধ্যমিক বিদ্যালয়।

১০০০০

Contributors of *Abhiyan* (Vol-I)

- Dr. Ashit Kr. Paul, Principal i/c, Binandi Chandra Medhi College, Ramdia.
- Dr. Amlan Jyoti Sharma, Assistant Professor in Commerce, Naharkatia College.
- Dr. Meena Kumari Das, Academic In-Charge, Binandi Chandra Medhi College, Ramdia.
- Chayanika Goswami, Assistant Professor, Department of Economics, Suren Das College, Hajo.
- Dr. Dilip Bania, Assistant Professor, Department of Commerce, Naharkatia College.
- Md. Shahidul Islam, Assistant Professor, Department of English, Binandi Chandra Medhi College, Ramdia.
- Dr. Papari Kalita, Assistant Professor, Department of English, Assam Down Town University, Guwahati.
- Dr. Azmal Hoque, Assistant Professor & HoD, Department of Arabic, Sontali Anchalik College.
- Md. Nurul Islam, Assistant Professor, Department of Economics, Barkhetri College, Mukalmua.
- Ripan Choudhury, Assistant Professor, Department of Political Science, Barkhetri College, Mukalmua.
- Thunumoni Talukdar, Assistant Professor, Department of Economics, Binandi Chandra Medhi College, Ramdia
- Gitika Das, Librarian, Karmashree Hiteswar Saikia College, Guwahati.